

Hur gammal = Arnljot

35

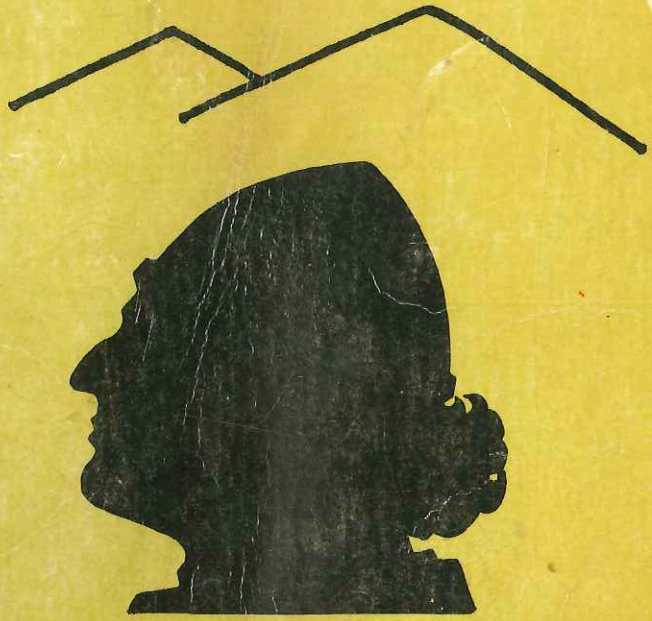
30-85 2

gammal = Arnljot
vann för att det
det är gammal
för vinsten

Handwritten mark

Wilhelm Peterson-Berger ARNLJOT

KENT KNUTSSON'S
ARNLJOT FX.



Handwritten text on the right edge of the cover

ARNLJOT

Wilhelm Peterson-Berger

i bearbetning
av

Helvar Björk

ISBN 91-970674-0-7

Uysettning. Kanten

Handwritten text at the bottom left

langt i form ord - tänst
ge utrymme för ett jämb, från
replikerna

Lampot - man kryper vidare
uttry var sitt vande.

inbe sara ordfläda se från förslig.

Lökom: färd- monologer

huvudänglar.

komplexerad person

om man inte får den vägen
ej lika stark för

kontraster

sitt ett frågetecken?

Bergar alla inte visar ett nam e kates
och ett upptäcka ett nam var konststapel

Sinnesjokkas - pottensien Bergar

frnytt vänder på en femordag
kan strika +14

Ronde cyfloss

ambla sat + 5

texten krävs tyngd.

inarmust styg sjöle

ARNLJOT

ej sång ej ordad den
mestående rym.

HANDLING I TRE AKTER

~~handlög~~
handlög

av sök Gortou
oral

WILHELM PETERSON-BERGER

20 sekunder kroppen

monolog

sök Jordan Radistkow
trädet.

isost
en minimalist - lite gas
mycket marker
man e cute den bra

FEMTE UPPLAGAN

stapp an gjord
i styg sjöle

© Wilhelm Peterson-Berger Stiftelsens förlag, Östersund 1984

Omslag: Tora Löfhaugen

ISBN 91-970674-0-7

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1984

religös föregår in ett
jos en frigstend glödet

in man kan länka vaktar i 12 dagar
doppel i rosan vatten

WILHELM PETERSON-BERGER (1867—1942) skrev musikdramat ARNLJOT, text och musik, åren 1901—09. Som talat friluftsskådespel uppfördes första akten 1908 på Frösön, samt första och andra akterna 1935. Verket gavs på detta sätt i sin helhet 1936 och därefter så gott som varje år hittills. Som musikdrama hade ARNLJOT sin premiär på Kungl. Teatern 1910, och vann genast stor anklang. Det har med tiden blivit det mest spelade svenska operaverket.

Författaren—tonsättarens anmärkning i föregående textupplagor:

»Vid ett sceniskt utförande av »Arnljot» äro de handlande personernas ord ämnade att fram-sägas med musikalisk fixering av rytm, tidmått och tonhöjder, och hela handlingen att ledsagas av orkesterspel i den mån stämningen så kräver.»

Föreliggande upplaga är, med undantag av att stavningen ändrats efter nu gällande normer och tryckfel rättats, ett oförändrat omtryck av »ny reviderad upplaga» från 1918.

TILL
MINA VÄNNER BLAND JÄMTARNA

enkel

*gr
luf*

ARNLJOT

Handling i 3 akter

PERSONER:

OLAV HARALDSSON, kallad Digre, norsk konung.

GISSUR VITE,

TORMOD KOLBRUNARSKALD, } hans hirdskalder.

TORFINN MUNN,

FINN ARNESSON, hans hövitsman, } i slaget vid Stiklestad.

TORE HUND, bondehärens anförare, }

UNN HALLBRANDSDOTTER, änka efter Sunvis Bjarm på Gällö.

ARNJLOT, deras son.

ÖSTMUND, gode på Frösön i Jämtland.

GUNHILD, hans dotter, gift med

GUDFAST GRIMSSON, herse i Hakos.

SIGVALD GRIMSSON, hans broder.

TORAR, lagman på Frösön.

SIGURD i Slandrom, }

BÅRD i Bräcka, } jämtska hersar.

HEMING i Ås, }

GÖKA-TORE, } rånsmän i Jämtland, bröder.

ÅFLO-FASTE, }

UBMA, lapsk trollkarl (nåid).

VAINO, lappflicka.

Jämtska och norska hövdingar och bönder. Lurblåsare. Unns och Gunhilds tjänstekvinnor. Tingstjänare. Kung Olavs hirdmän och härmän, m. fl.

se i uppl.

gärn
elviske

I
PÅ FRÖSÖTINGET

uppl.

gen
lukt.

stråket, inte styrta sig själv

På Frösön i Jämtland, mitten av juni 1025. Tingvallen. I bakgrunden till höger Fröjs gudahov, till vänster utsikt över Storsjön och Ovikesfjällen. I förgrunden på båda sidor aspar.

1.

mor - storhögsvandene

UNN

träder ut ur hovet, vänder sig på trappan, ropar tillbaka in.

Kommen, kvinnor! Vår lott är lämnad till blotgillet i kväll. Nu må vi skynda till vår tingbod. Min son och hans folk månde snart vara här; oss höves att sörja för välkomst.

KVINNORNA

komma ut på trappan, se sig tillbaka.

~~Hög står hallen med blodröda bjälkar, nygrönt löv och bonaders glimmande guldsöm. Lätt är att se, var Gällösläkten skall bänkas!~~

UNN

Lätt är att se, var högsätet står, där Arnljot skall sitta i afton. Är han sig lik, jag tänker förvisst, all hallens glans skall tyckas blek vid hans åsyn! — Men kommen!

Vänder sig för att gå.

EN KVINNA

Okärt möte timas dig, husfru. Där kommer Gunhild Östmundsdotter.

UNN

Mindre kärt tör hon finna mötet än jag.

Stiger nedför trappan, följd av kvinnorna.

2.

Gunhild kommer med sina kvinnor från vänster, förgrunden, och går förbi Unn utan att hälsa.

UNN

Huld och hövisk hälsning gäve säkert Gunhild, om hon vore mera klok än stolt.

GUNHILD

som vänt sig om vid Unns första ord.

Ju dunklare tal, dess billigare hot.

UNN

som likaledes vänt sig, när hon hör Gunhild svara.

Så vet, att i dag kan du möta den man, som du svek — Arnljot, min son!

GUNHILD

rycker till, men kuvar sig.

Icke svek jag Arnljot mer än han mig. I tre år bad han mig bida, medan han for i viking. Nu har han varit borta i fem, och intet bud har jag fått.

UNN

Ett braktes dig dock — men ett osant.

GUNHILD

Vilket?

UNN

Det som din husbonde Gudfast bar fram, när han kom tillbaka från Miklagård: — att Arnljot viskade älskorsord med Sikelös svartögda mör.

GUNHILD

Hur vet du, att detta var osant?

UNN

Arnljot har bådat sin hemkomst med köpmän från England. Så har yppats, vad Gudfast förteg: att Arnljot led skeppsbrott på Sikelös kust och ej ville vända mot Norden igen, för'n han vunnit sig åter fartyg och gods.

GUNHILD

häftigt.

Är det sant?

Lugnare.

Dock — lika gott! Du talar ständigt om svek. Så hör då även Arnljots ord vid vårt avsked: »Den dag jag icke längre synes dig den ypperste av alla Jämtlands män, vare vårt löfte löst, om så du önskar».

UNN

Och du har önskat det?

GUNHILD

Min faders vilja var det — och min egen.

UNN

Dig syntes Gudfast förmer?

GUNHILD

Ryktbar och rik kom han hem från sin väringstjänst i grekernas land, fick hövdingadöme och mycket att säga i Jämtland. Om Arnljots färd spordes intet.

UNN

Åjo. Men Arnljot har aldrig älskat att skryta och köper sig icke skalders ros. Han övar ej heller vanliga dåd. Ej rånar och dräper han värnlöst folk, ej plundrar han fredliga städer och skepp. Slikt kallar han trälars och nidingars färd. ~~Men han värnar den svage, som saklöst förföljs, och skyddar ärliga köpmäns id, och sitt gods har han vunnit i ärofull fejd mot mäktiga sjörovarhövdingars band och fruktade illgärningsmän.~~ Och du, som prålar så ofta därmed, att din husbonde tjänat hos Miklagårds kung, du vet dock se'n fordom, att Arnljot aldrig lyder en annans ord! Hans frihet och kraft är det högsta han vet — han aktar sig jämlik en konung!

GUNHILD

Ja, stolt, det är han — i tankar och tal. Det är visst hans enda modernearv. Men var var din stolthet den gången, då du, hövdingen Hallbrands dotter, nöjdes att äkta en köpman av låg och ofrejdad ätt?

UNN

i stigande förbittring.

Sunvis Bjarm var en dugande man, mer aktad än mången storman. Fridsam och klok enligt allas vitsord, var han för mig än mer: en husbonde vunnen på hederligt vis, utan lögner och svek.

GUNHILD

Då kan jag nämna en kändare dygd: han var rik. Han frälste en sjunkande stormannasläkt och vann sig en husfru för gods och gull — men icke med sin mandom.

UNN

Ej bör din ormtunga lasta det guld, som din egen fader ej ratat.

GUNHILD

Vad vill du säga därmed?

UNN

Att Östmund ej höll sig för god att borga hos Sunvis. Mycket fick han, men allt skulle räknas gäldat, när Arnljot blev Frösögodens måg och övertog hans godord. Avtalet bröts av din fader och dig, när du giftes med Gudfast.

GUNHILD

Du täljer mig sagor!

UNN

Nej, och i dag kommer Arnljot att kräva sin faders rätt och sin egen. Undrar mig då, om ej alla få se, vem som är Jämtlands ypperste man!

GUNHILD

Han kommer väl manstark?

UNN

Ja, för att hyllas som konung!

GUNHILD

spefullyt.

Vad heter hans rike?

UNN

Jämtland ~~/med alla dess bygder och fjäll, Jämtland med sjöar och skogar!~~

GUNHILD

söker dölja sin överraskning och rörelse.

Ditt högmod talar vanvett! — Men väl kan jag ana, att tinget blir stormigt i dag. Måtte nu Arnljot blott kunna kuva sitt hetsiga blod och ej kränka vår tingshelg! Fredlösa finnas förut i hans släkt.

UNN

Sörj du för eget! Stundar strid, skall vart smädande ord du gav mig i dag slå ett banesår uti *din* släkt.

GUNHILD

Föga räds jag ditt hot.

Vänder sig.

Men kommen nu, kvinnor, att bringa Fröj våra gåvor!
Går med sitt följ^e in i hovet.

3.

UNN

står kvar, upprörd.

Hån, nidord ännu — i yttersta stunden! — Men nu är det nog! Arnljot skall — ah!

För hastigt handen till hjärtat och sluter ögonen, som om hon kände en häftig kroppslig smärta.

KVINNORNA

omkring henne.

Vad fattas dig, husfru? Vad är det?

UNN

~~Ä, endast min gamla sol.~~ Det sitter en korp i mitt bröst och hugger och hugger. Mitt hjärtas senor åldras

och skörna — de spändes för länge av längtan och sorg. O, måtte de dröja att brista, tills hämndens, upprättelsens dag är förbi! Ty, kvinnor, märken det väl: de onda ord, som I hörden nyss, all smälek, Gällöslakten fått lida av jämtarnas avund i långa år, allt skall nu varda umgällt och vändas i heder och makt.

4.

Just som hon tänker fortsätta ut, kommer Sigurd i Slandrom med sina tingmän.

SIGURD

trettioårig, ljus, livlig.

Gunstigt möte, fränka! Gott har jag att mäla: halva Jämtland är med! Tio hersar stå på vår sida med löfte att stödja vår sak.

UNN

Ja, du är trogen och nitisk som få. Dig blir ej lätt att löna.

SIGURD

Säg ej så! Fröjd det är ~~en~~ mig att främja ~~en~~ fager tanke: Jämtland fritt med egen konung, eget våld och värn!

UNN

Hade blott Arnljot din glada tro! Dock, jag litar på, att du lär honom väl, hur vår sak skall föras på tinget.

SIGURD

Det vill jag förvisst! Är han kommen?

UNN

Nu kan han väntas varje stund.

sigurd

+ gån
helvete

en så

Till kvinnorna.

Och därför skyndom till vår bod! — Väl mött i afton, Sigurd vän!

SIGURD

Tack, Unn! Väl mött igen!

Båda grupperna ut.

5.

~~Bård i Bräcka kommer med följe från bakgrunden, vänster, och går snett fram över vallen mot förgrunden. Innan han hunnit ut, kommer Heming i Ås med sina män i vid bortre hörnet av gudahovet.~~

HEMING

Goddag, svensk! Vad bjuder konung Ja-Ja-Jakob i dag?

BÅRD

som genast stannat och vänt sig.

Goddag igen, norrman! En fågel, som flög över sunnanskogen, kvad mig sin morgonvisa: Uppsalakonungen aktar att kväsa de svekfulla jämtar, som aldrig veta, om de äro svear eller norrmän.

HEMING

Vägen är längre för väpnade män än för sjungande fåglar.

BÅRD

Förtänksam man hinner fram i tid. Och råda bör du Olav Digres sändemän att helst ge sig av med halsarna hela.

~~Fortsätter ut åt höger med sitt följe.~~

18

HEMING

ser efter honom.

Morsk i målet som vanligt! — Eller skulle kung Anunds skattindrivare verkligen vara så nära? — Dräktig av stora tidender tycks mig då dagen. — Hur som helst, bör jag varsko gästerna.

~~Fortsätter med sitt följe ut åt vänster, förgrunden.~~

6.

I detsamma kommer Östmund Frösögode, följd av fyra lurblåsare och tingstjänare, från bakgrunden, vänster, för att gå in i gudahovet. Gunhild träder samtidigt ut därifrån med sina kvinnor. Vid åsynen av sin fader ger hon kvinnorna tecken att fortsätta ut utan henne. Medan de avlägsna sig och lurblåsarna och tjänarna gå in i hovet, fattar hon Östmund vid armen och för honom ivrigt fram.

GUNHILD

Vet du fader, att Arnljot Sunvisson kommer till Jämtland i dag?

ÖSTMUND

Jag sporde nyss, att han kommit.

GUNHILD

Redan här?! — Och vet du varför?

ÖSTMUND

Vet du?

GUNHILD

Jag mötte hans moder. Hon talde mig ting, som aldrig jag anat.

ÖSTMUND

Vilka?

19

GUNHILD

Att osant var allt, vad Gudfast sade om Arnljot på Sikelö.

ÖSTMUND

Älskogs hugsot lockar nog ofta en ärlig karl till en list.

GUNHILD

List? — Du tror då — ? — Säg, har vår släkt en skuld till Gällösläkten?

ÖSTMUND

Ja, och i dag skall den gäldas.

GUNHILD

hastigt.

Får Arnljot ditt godord?

ÖSTMUND

ler.

Nej, men sitt arvgods.

GUNHILD

Unn lät förstå, att i dag skall han koras till jämtarnas konung.

ÖSTMUND

Jag hörde rykten därom, men — tycks det dig rimligt?

GUNHILD

Nej. Och dock — när jag hörde de orden, såg jag hans bild för min själ! Hans högburna huvud med gyllene hår, de djupblå ögonens tungsinta blick, hans stolta gång, hans klangfulla mål — ja, så måste Jämtlands konung se ut! — ~~Och det sved i mitt bröst som av ånger~~

~~och sorg, som stod jag sviken och såg all min levnads lycka förödd.~~

ÖSTMUND

Tämj dina tankar, hövdingadotter! Gudfast är väl så god som Arnljot.

GUNHILD

Gudfast har ljugit, men aldrig Arnljot.

ÖSTMUND

Akta väl på din tunga och hör nu mitt ord: Om Frösögoden från i dag skall stå som alla jämtars hövding och kalla sig med konungs namn, då är det *mig*, du skall se hyllad på allshärjar ting — mig, din fader! Och en gång, efter mig — din husbonde Gudfast!

Går in i hovet.

7.

GUNHILD

ensam.

Nej, ingen är konungalik såsom han — men ve mig, om han vinner! — Hur kunde jag glömma vår ungdomsdröm? — Den lever ju än! Knappt hörde jag klangen igen av hans namn, så skalv mitt hjärta av fröjd — och ångest! Vad skall då ske, om vi mötas? — Skall han vara sig lik? — O, gudar — där kommer han! — Möta honom? — Nej, icke här, icke nu!

Döljer sig bakom asparna till höger.

Ånslan av Alby, så utlände Gladys.

(innerlyg, gladys 8.)

Arnlot kommer med rask, kraftfull gång från vänster, förgrunden, skyndar bort över tingvallen och ställer sig att betrakta utsikten över sjön. Han är barhuvad och halvt härkladd efter resan; i olikhet mot övriga i tinget deltagande jämtar, som alla bära helskägg, har han enligt dåtida utländskt bruk endast blonda mustascher.

glädje = love me! mycket väsen för enst.

ARNLJOT So utlände

efter en stunds tystnad. glädje

Alltjämt de mäktiga fjäll sig välva högt över solglänsta sund och skogar, som gamla slumrande ättehögar, så sagoblå.

Ar ut
si et

Alltjämt den isklara Storsjön gungar den blanka, skumprydda böljebarmen mot strandens torva, som långsamt stiger till ås.

Hit har jag längtat. (10) var sänger det.

Det skalv i bröstet var gång jag följde med blicken svalornas väg om våren, var gång jag mindes, hur luften blånar i jämtars land.

Starkt
spelar
vår

Hur långt jag for, hur än livet lyste i söderns glämande rosengårdar, tillbaka manade ständigt hjärtat, till nordanlandet, med vita vintrar, till fjällens flyktiga fagra sommar med sus av grönskan i djupa dalar och tungsint dånande forsar, med glans av älvar och vildmarkssjöar i soligt fjärran —

(om) syn (Hur långt jag for, här är målet! vi e

Du stolta hembygd, som lik en hägring band syn och sinne och dröm och tanke på alla vikingens vägar! Vål frödas sveket kring dina tegar och vankelmod i ditt västanvåder, men du — du svek mig dock ej! Blott större, skönare nu jag ser dig i unga sommarens milda solprakt. Med björklövssdoft du mig hälsar och vattens glitter

Ar ut
gort

22 ej spm (efter det Knill)

och brus! De blåa skogarnas tusen toppar mig vinka — vinka! Jag hör som sång, hur de susa. — Den sången binder! — Ja, nu jag vet: i detta land vill jag leva! På denna jord vill mitt värv jag söka, mitt öde fresta, min ära vinna — i denna jord vill en gång jag sänkas till hjältero! — —

9.

Tänk söder
och seg i den
ärlig.

Unn kommer skyndsamt från vänster.

UNN

Arnlot, min son, sök att lugna ditt sinn! Icke sörjer du Gunhild? Nu vet du: hon var dig ej värdig.

ARNLJOT

Eller: hon fann mig ej värdig.

song! Staccato

UNN

Må vara! Du litade på, att hon kunde se vem du är — hon svek din tro. Så märke hon nu, att hon svikit sig själv, att hon ratat en konung!

ARNLJOT

Ja, ja — den tanken är sällsam och stor —

(då tåka)

UNN

Väl stor, men ej ny. Minns du ej, hur din håg tog brand, när Olav Haraldssons bragder spordes! Han kom från sitt stormfyllda vikingaliv och vann sig rike och konungarig: allt Norge blev lön för hans mandom. Hur lågade icke din längtan att göra som han: att samka dig rykte på haven och se'n draga hem för att hyllas som hembygdens ypperste son.

Olav James Dean

23

ARNLJOT

Väl minns jag detta — menar jämväl att jag kommer hedrad tillbaka.

UNN

Ja, ty i Jämtland är den blott stor, som ärats annorstädes. Men stannar du länge hemma och ägnar din kraft åt alldagsid, då bleknar brått dina bragders glans för de kortminta böndernas blick. *över dem* måste du stå, om ditt rykte skall vara. Därför, Arnljot: i dag må ynglingens sol lysa på mannens bana! Var Olav en gång din förebild, följ honom nu i det högsta!

ARNLJOT

Olav tror på en gud, vars lag är, har man sagt mig: tillgiv din fiende, älska din ovän. Vad syns dig om en, som sysslar med slikt?

UNN

Skilj på hans kraft och hans dårskap!

ARNLJOT

Olav är konungafödd.

UNN

Men icke den av hans ättefäder, som först tog konunganamn. I dig rinner Ketil Jämtes blod. Och större är det att lyfta sin ätt än att makligt ärva dess ära.

ARNLJOT

Det kommer mig hastigt uppå.

UNN

Hett måste järnet smidas. I dag bär din söderlandsfärd sin första, fagraste frukt — och ve mig, om du försmår den!

ARNLJOT

Du har då fästat all din håg till detta hopp!

UNN

Ja — ty jag minns, vad min stolthet led för din faders skull.

ARNLJOT

Min faders?

UNN

Om hans börd och min gingo speord och visor.

ARNLJOT

Vad? Min fader skymfad! Den blide, vänsälle —! Och jag, vet intet därom?

UNN

Du var ett barn den tiden. Din broder Vikar växte upp — till honom stod mitt hopp. Så drog han ut, blev kristen, hirdman — och föll vid Svoldern. Din syster delar i obygdén än sin fredlöse husbondes liv. Sist såg jag Gudfast Grimsson aktas mer än Arnljot Sunvisson. — Säg, kan du nu förstå mitt hopp, min längtan? —

ARNLJOT

liksom vaknande.

Min fader — han, den ädlaste —

Plötsligt.

Slikt kräver hämnd!

UNN

Ja, allt må hämnas, Gunhilds svek och alla onda ord!

mer mot,

ARNLJOT

Moder, nu ser jag mitt värv! Min faders minne, ättens frejd, min längtan hem, min frihetslust — allt sig enar i samma syn, allt manar mot samma solblå fjälltopp — och dit vill jag nå, i dag!

UNN

Arnljot, min stolte, min härlige son!

Omfamnar honom.

ARNLJOT

Men lär mig så de råd, ~~h~~lagt!

UNN *sa till oss*

Sigurd skall yppa dig allt! *Skynda till honom!*

Båda ut, vänster, medan Gudfast Grimssons folk blir synligt på höger sida.

10.

I detsamma träder Östmund, följd av lurblåsarna, ut på gudahovets trappa och blickar mot solen för att mäta tiden.

GUDFAST

A kommer från vänster.

Goddag, svärfader! Vi gå här i bidan på tingblåsningen.

ÖSTMUND

Goddag, Gudfast herse! — Jo, nu är det tid.

Till lurblåsarna.

~~Låten lurarna ljuda!~~

Lurblåsarna ut i bakgrunden. Östmund stiger nedför trappan, för Gudfast fram. Halvhögt.

Men hör först ett ord: ryktena tala ej osant om Arnljot. Din husfru vet det av hans egen moders mun.

26

GUDFAST

Gunhild — av Unn? — Då är det väl sant. — Men detta är ju ohört, otänkbart vanvett! Aldrig har slikt sports förr här i Jämtland!

ÖSTMUND

Nej, men just däri göms faran.

GUDFAST

Hur så?

ÖSTMUND

Det nya lockar de tanklösas hop, och ej rustade äro de kloka med råd i oprövad sak.

GUDFAST

Men något må göras!

ÖSTMUND

Jag litar än på min makt. Dessutom: — kämpom med list! Du vet: Arnljot är brådsint och blind i sin vrede. Ett träffande ord kan egga hans trots till ett lagbrott, som för alltid skämmer hans sak.

Tingslurar bakom gudahovet.

GUDFAST

Gott, jag förstår — och vill minnas din vink.

Östmund går tillbaka in i hovet. Gudfast med följe stannar.

11.

Tingsmenigheten samlas nu på följande sätt. Tingslurarna giva tre tecken. Vid första tecknet, som ljuder utanför scenen, inträda några tingstjänare som mäta ut en fri, rund plats framför trappan, omgärda den med vita sälkäppar, som slås ned i marken och sammanlänkas med blåa stickade band, vibanden; kretsen är tillsvidare öppen på två ställen; mitt för trappan, inåt och utåt. Inom

27

kretsen ställas säten för lagmannen och nämnden. Lurblåsarna tåga in från fonden, ställa upp sig i fyrkant, vända en mot vart väderstreck, och blåsa *andra tecknet*. Nu börjar menigheten strömma till från alla sidor. Lurblåsarna stiga upp på gudahovets trappa och giva *tredje tecknet*. Lagmannen, nämndemännen och de förnämsta hersarna med följn tåga in och ordna sig. Ytterst till höger står Heming i Ås, längre in Gudfast och Sigvald Grimssöner, alla med sina följn; på vänstra sidan ytterst Bård i Bräcka, efter honom andra hersar och bönder, längre in Sigurd i Slandrom och hans folk. Arnljot kommer med sina män in från bakgrunden, vänster, där han tills vidare stannar, dold av Sigurds flock och andra. — Lurarna låta höra ett nytt tecken, olikt de föregående. Östmund träder ut på trappan, med högra handen upplyft och inträdd i en blodfuktad järnring, edsringen.

ÖSTMUND

Blot är hållet
med bön till de höge,
att rätt må lidas
och lag råda.
Helig är freden
kring Fröjshovets
domsring på tingets
tredje dag.

Sänker handen, men blir stående kvar på trappan. Torar lagman och sex nämndemän träda ut ur menigheten och ta plats inom vibanden, som nu spänns så att kretsen blir fullkomligt slut. Östmund höjer åter handen: ny lurstöt, lik den närmast föregående.

TORAR LAGMAN

reser sig.

Första ärendet är för i dag: jämtarnas svar till Norges konung.

Sätter sig.

BÅRD

stiger fram.

Mycket ser jag, som tycks mig brådare.

HEMING

Nej, sändemännen ha väntat länge nog.

BÅRD

Först må yppas, om Olav ärnar tvinga oss med våld till tron på sin gud.

HEMING

Nogsamt märks att Bård söker uppskov, tills Sveakonungens folk hinner hit. Så vill jag säga vad många tänka: att Anund, som ju ock är kristnad, tör vara lika böjd som Olav att bryta ned vår åsablot.

MENIGHETEN

i stor oro.

Ingen må röra vid våra gudar! Vi tror vad vi själva vilja! Som våra fäder trott!

SIGURD

ropar genom sorlet.

Lyssnen, jämtar, en stund till vad jag har att säga.

Stimmet fortfar, men upphör när Östmund höjer handen och lurarna ljuda.

TORAR

utan att resa sig.

Sigurd i Slandrom må tala.

SIGURD

träder fram.

Knappast åttio vintrar ha gått, sedan Jämtland var fritt och rådde sig själv. Ej gavs då skatt till främmande kungar. Att vi sedan nöjdes med trældom, först under Norge, så under Svitiod, det har jag aldrig förstätt. Skyddat av skogar, myrar och fjäll är detta landet svårt att härja och lätt att värja. Stridbart folk finns här i

mängd och mer kan vinnas för gods. Därför råder jag nu: görom slut på all tvist om till vad rike vi höra! Låt oss vägra all utländsk gärd, vem som än månne kräva den, taga igen vår forna frihet och välja en hövding för hela landet, en konung som leder vår kamp, om det gäller att freda hembygd och härd!

EN STOR DEL AV MENIGHETEN

under bifallsrop och vapengny.

Ja, det är väl talat! Väljom en konung! Men vem?

SIGURD

Bäst torde den duga därtill, som stammar från landets förste storman, honom, som bröt och namnfäste bygd här — Ketil Jämte. Hör någon ättling av honom mitt tal, så träde han fram.

Folket viker åt sidorna. Arnljot, klädd i guldhjelm och blå, praktfullt guldsömmad dräkt omgiven av tolv ståtligt rustade kämpar, träder fram till mitten av tingsplatsen.

SIGURDS FLOCK

och åtskilliga andra.

Hell, Arnljot Sunvisson! Ja, detta är en hövding!

Vapengny.

GUDFAST

fram, ropar.

Icke är denne en ättling i obruten räcka, man efter man. Kedjan har kvinnoled — och missgiften lödde nog mången länk.

Arnljots ögon ljunga, men han kuvar sig.

SIGURD

Han är nu den ende Ketlung vi känna och tyckes oss god nog.

ROP BLAND MENIGHETEN

Ja! Ja!

ÖSTMUND

Underligt är att höra den släkt nämnas ypperst i landet, som avlat så många vålds- och illgärningsmän. Eller haven i glömt: redan Ketils son, Tore Helsing, flydde ur landet för dråp.

SIGURD

Slikt har väl hänt i de flesta stormannasläkter.

Folket mumlar för och mot. Arnljot förblir skenbart lugn.

GUDFAST

ivrigt.

Hören mig, jämtar! Sigurd har rätt: en konung böra vi kora oss. Men då ingen annan än den, ur vars ätt alla Frösögodar ha framgått! Östmund Ulfssons namn ljuder fullt så gävt som Arnljots. Östmund vare vårt val!

Bifall av Östmunds anhängare.

ARNLJOT

äskar ljud genom att stöta sitt spjut mot marken; alla tystna.

Nog är talat om min börd; den är väl ej bättre än andras. Mätas bör, vad jag är av mig själv, ej blott vad jag ärvde. — Så hören, jämtar, mitt ord! — Om ni, likt Sigurd, ej veten, Jämtland en gång gav sig i främmande våld, så vill jag säga det nu: vi trodde ej då på vår egen kraft, tordes ej trotsa på den. Men nu må svaghetens tid vara slut! Tagen mig till hövding, såsom många bland Eder önska, så vill jag öda min kraft och mitt gods på att Jämtland må fritt kunna råda sig själv,

Stedro korosam

" de sju samvågerna" →

sem obliða *(ungum með det)*
i blida och obliða skiften. Ty detta land är mig kärt,
och dess lycka, min egen.

EN STOR DEL AV MENIGHETEN

Ja! ~~Hell~~ Arnljot, vår konung! ~~Hell~~!

Bård och Heming deltaga ej i bifallet. Den senare står och gör spefulla miner till den förre, som synes helt bestört över det, som tilldrager sig.

GUDFAST

God gamman får Olav Digre, när hans sändemän mäla, vem jämtarna tagit till konung: sonen till en köp-karl, sonson till en träl.

ARNLJOT

stöter vredgad sitt spjut i marken.

Än mer om min börd!

Lugnare.

berättar och
Min farfader var en friboren man, det veta nog alla. Som härtagen fånge kom han från Bjarmaland, såldes som träl, samlade gods, köpte sig fri och stannade där han trivdes. Och det må ni minnas, jämtar: intet är glömt av de ord, som någonsin sagts om min fader!

GUDFAST

Hören I, tingmän, hans fagra konungalöfte?

ARNLJOT

ang:
Konung eller ej, har jag rätt till hövdingadöme i Jämtland. Dig, Ostmund, lyser jag saker till avtalsbrott! Din gale till min fader, skulle jämnas så, att jag fick din dotter och ditt godord. ~~Gunhild~~ Gunhild gavs åt en annan. Så reser jag nu kravmål i denna sak och fordrar för mig, all din dyrd och makt.

MENIGHETEN

En skuld? Är det sant?

ÖSTMUND

Skulden vidgår jag, och i dag skall den gäldas — i silver.

SIGURD

Icke har Arnljot nödigt taga annat än avtalt vederlag.

ROP BLAND MENIGHETEN

~~Ja! Nej! Arnljot tage Östmunds godord! Han nöje sig med fullgott silver!~~

GUDFAST

Lämpligt är ju, att krämaresonen köper för pengar den heder han ej mäktar vinna på manligare vis.

ARNLJOT

All den heder jag nått, vann jag med mitt mod och min styrka. Och så skall det framgent varda.
vara

GUDFAST

Då kommer din heder att växa väl långsamt.

ARNLJOT

Hittills växte den hastigt nog — fast jag ej vann den som konungaträl, utan som fri viking.

GUDFAST

Som »fri» viking, säger man, smög du förbi rätt månget fiendeskepp.

ARNLJOT

Då ljuger man som du, när du lockade Gunhild.

GUDFAST

i det han försiktig söker skydd mellan sina män.

Icke tarvades lögn därtill. Fler än hon ha nog sett, hur ^{tatatt} blyg du är ibland kvinnfolk. De veta ^{ly} knappt, om du ^{själ} är karl eller kvinna.

ARNLJOT

i vild vrede.

Så vittna ~~du~~ om min mandom!

Med dessa ord springer han fram och stöter sitt spjut i Gudfasts bröst. Från båda sidor störta män fram för att hindra dådet, men hinna ej och vika förfärade tillbaka. Gudfast faller genast död ned, river i faller omkull en del av vibanden och bestänker domsplatsen med sitt blod. Nämnd och lagman resa sig.

ARNLJOT

återtar sin förra ställning och blickar med ljungande ögon omkring sig.

Så hävdar Arnljot Sunvisson sin heder!

MENIGHETEN

utom Sigurd, som står stum och bestört.

Detta är nidingsdåd! Fröjshovet skändat, tingshelgen kränkt, skymfad vår heligaste lag!

Tingstjänarna föra ut Gudfasts lik.

ARNLJOT

^{zder} Eder lag helig! Ha, ha! Så mena svaga och feqa. Allt vad de ej våga göra, räkna de upp och kalla ^{svaga} det lag. I rädsla rota de sig samman mot alla fria och ^{starka} starka och ^{nämna} nämna sig samfund. Sin svaghet och feghet känna de gott, men skylla på ^{Tor} Tor och ^{Fröj} Fröj.

MENIGHETEN

~~Nej! Tig! Hör!~~ Nu smädar han ock våra gudar!

ARNLJOT

Gudar! Vem tror på gudar? Ingen av ^{er} eder. När ^{du} du frukten för oår och ofred — andra olyckor känna ^{du} du ej — söka ^{du} du stilla eder ängslan med blot till blinda beläten! ~~Haden~~ ⁿⁱ ~~ni~~ alltid äring och fred, snart vore gudarna glömda!

OSTMUND

om hitills stått stum, ropar med stark röst. ^{orolig stazils} ^{andrig rest.} ^{skunkel}

I Jämtlands tingmän, ej höves oss höra på slikt! Bort må nidingen drivas och dräpas!

ROP BLAND MENIGHETEN

~~Ja! Bort! Dräpas må han!~~

ARNLJOT

Nej, först kamp! Ja — kamp! Som segerlön vill jag vinna mitt rike!

Vänder sig mot sitt följe, som vikit undan.

Hitåt, mina män! Och du, Sigurd, och alla, som hyl-lat mig, följn mig nu! För Jämtlands frihet! — — —

Männen stå tigande orörliga och blicka mot marken. Arnljot betraktar dem mällös.

OSTMUND

I sen, han är ensam. Tveken ej längre!

ARNLJOT

Dovt.

^{(i sen) (svaga)} Ja, jag är ensam — ~~och annat visst aldrig jag varit~~ — ^{gå i mot leonon}

Höjer stämman, i det han vänder sig mot männen på högra sidan.

Men lika gott: — jag möter ändå Eder alla!

³⁵
^{wp}
omnar för sig eget liv
en kantsam
ingen kamm
dny

MENIGHETEN

mumlar.

Icke här, på tinget, på fridlyst grund!

ÖSTMUND

Så kommen, I män av nämnden, att dryfta hans dom inför Fröj! — Tinget är hävt för en stund.

Östmund, Torar lagman och nämnden gå in i hovet, följda av lurblåsarna. Menigheten åtskiljes under beklämd och hotfull tystnad. Endast Arnljot står kvar, orörlig.

12.

UNN

skyndar in, häftigt upprörd.

Arnljot, säg — är det — sant?

ARNLJOT

Ja — jag hade ej Olav Haraldssons lycka.

UNN

segnar ned med ett halvkvävt rop.

ARNLJOT

släpper sitt spjut och stöder henne.

~~Moder — moder~~ — vad fattas dig?

man man

UNN

Jag dör — och vi skulle jag leva? — Mitt sista hopp — svek — ~~Arnljot~~ —

varför
mdu son Dör.

ARNLJOT

Moder
Moder! — Hör mig! — — *moder*

Sakta.

~~Hon är död.~~

Lägger henne ned. Knäböjer.

~~Allt i samma stund!~~

Springer upp.

Så drog jag då hem för att möta min ofärd! — — Och dock! Jag var varskodd. Så länge jag minns, har jag hört i min själ, som en varslande sång: en dag skall du kämpa mot sorgen, som sover djupt i ditt bröst! — Vaknade hon nu? — Så vill jag kämpa — i tron på min kraft! — Må de döma mig fredlös — nu först kanske jag finner den fred, som kan fjättra mitt sinn. — Ja, bort från lågsinnad bygd till skogarnas djup vill jag draga! De vinkade mig nyss — väckte min längtan — gömma törhända min sista, min bästa frihet — —

effort kan kanske

*att göra
et helvete*

gömmes

Försjunker i åsynen av den döda.

13.

GUNHILD

kommer sakta in från vänster.

Arnljot!

ARNLJOT

rycker till, ser på henne, stum.

GUNHILD

blickar bestört på Unn.

Är hon — död?

ARNLJOT
Ja! — Vad vill du? (*ant hennes fel
bured*)

GUNHILD
Hann hon yppa för dig de onda ord, vi bytte i dag?

ARNLJOT
Jag vet, att du nidat min fader. — Vad vill du?

GUNHILD
Varsko. Man lägger råd om att taga ditt liv, *innan*
du hunnit från Frösön. *förr'n*

ARNLJOT
Må de fresta.

Kort tystnad.
Du varnar, din husbondes bane? *Calke
Samma
vulle*

GUNHILD
Ja, ty jag svek dig, Arnljot. ~~Du var, du är den ypper-~~
~~ste~~ Jag visste det genast jag såg dig igen. Jag kan icke
sörja Gudfast, som ljög — det känns som du frälst mig
ur trældom. Men sjuk är min själ av ånger över de sar-
gande ord jag sade din moder — min tanke vore de ej.
Och värst är att ha vållat dig sorg! — Arnljot, sveket
och dråpet må sona varann! ~~Gudfast är glömd~~ — låt
allt bliva som förr!

ARNLJOT
glav
Som förr! Jag dömes fredlös. *Upplost*

GUNHILD
Jag följer dig!

obs!
ARNLJOT
Varthän? *en
varf från de*
GUNHILD

Dit din väg nu går — till fjärran länder.

ARNLJOT
Ej *drar* drager jag mer i viking med fega, svikande män!
Jag stannar, i Jämtlands skogar.

GUNHILD
Även där skall du önska dig sällskap och hjälp.

ARNLJOT
Sällskap får jag hos syster och sväger. — Slakten
samlas i fjällen. *isom sarkas
dumma sligt*

GUNHILD
Vid din moders minne, Arnljot, försmå ej! För dig
lämnar jag allt, fränder, gård, mitt barn.

ARNLJOT
rycker till. Hårt.
Ditt barn — med Gudfast! *Svartsjok*

GUNHILD
tvekande
En pilt — endast tolv veckor gammal.

ARNLJOT
sakta, med mödosamt lugn. *far*
Så gå, och se till, att han ej må brås på sin fader!

GUNHILD
Du visar mig bort?

ARNLJOT
Och bidar din hämnd. *Svartsjok*

GUNHILD

Den sörjer du själv för.

Vinkar åt vänster.

~~Kvinnor/hitåt! Eder husmoder kallar!~~

Böjer sig ned över Unn, medan kvinnorna bestörta skynda in.

Farväl, du starka, som bröts av din sorg, du sonsälla moder. Dig — förstår jag.

Kysser hennes hand.

Tillgiv, om du kan! Mitt hjärta var ej usest som min tunga.

Fäster en lång blick på den döda, som bäres ut av kvinnorna; går själv hastigt ut åt motsatt håll. Arnljot står orörlig och blickar mot marken.

går efter Gunhild
14.

Lurblåsarna tråda ut på trappan och låta samlingstecknet ljuda. Tingsmenigheten strömmar åter samman. Östmund, Torar och nämnden komma ut ur hovet och stanna på trappan. Arnljot alltjämt orörlig.

TORAR

till Östmund, visande på Arnljot.

~~Lat domen falla.~~
Där är han ännu. Så kunna vi utsäga domen genast!

Östmund höjer handen: lystringstecken från lurarna.

ÖSTMUND

Hör du oss, Arnljot Sunvisson?

ARNLJOT

tar hastigt upp sitt spjut och vänder sig mot trappan.

Ja.

ÖSTMUND

Vi nämna dig saker till hovskändning och dråpslag å öppet, fridlyst ting. Inför dessa Jämtlands hersar och tingmän, åsyna vittnen till ditt illdåd, dömes du nu från nästa natt fredlös för all din livstid, så långt som jämtske män äga rös och rå. Vem som förmår tage saklöst ditt liv och allt vad du äger. Samma dom drabbe en var, som giver dig hjälp eller gömsle, vård eller vapen — vid Fröj, Njärd och den mäktige Ås! — Gillen I jämtar, hans dom?

MENIGHETEN

under vapengny.

Ja! Ja!

ÖSTMUND

Har du hört och förstått, Arnljot Sunvisson?

ARNLJOT

lyfter stolt sitt huvud.

Ja. Men hören ockNI: Nu dömdenNI hela Jämtland fredlöst. — Ty jag går — men icke långt — och icke för att vila. Hämd vill jag för allt vad I gjort min fader och mig! När I färdens i västerled, sen till, att I länden med livet fram! När I flytten till fjällens beten, vaktens boskapen väl! Ja, kamp må rasa — icke skall den bringa eder ära. Ty mot hela eder hop, edra härad, lagar och gudar står en ensam man, som litar blott på sin egen kraft — jag, Arnljot från Gällö!

Går lugnt ut åt fonden, vänster; folket viker skyggt och tigande undan.

II
I VILDSKOGEN

less som fan på ett vane
skogar kan mycket förhållande
med Vaino.
trickande - Arayot och ej var
kan en splittrad

I vildskogen vid Järpströmmen, östra stranden. I bakgrunden en lång, brant skogsås, över vilken Areskutans topp sticker upp, blå och snöfläckig. Mellan bakgrunden och den egentliga scenen Järpströmmens ådal. Vid de stenar, som begränsa scenens bortre kant, tänkes sluttningen vidtaga, tvärbrant på vänstra sidan, tillgänglig på den högra. Stora granar i dalen nå med sina toppar över backens rand. Inne på scenen till vänster, Arnljots stuga, intimerad i en jordhåla eller grotta — man ser föga mer än gaveln, som har dörr och är prydd med älg- och renhorn. För övrigt å scenens båda sidor granar, björkar och mossiga klippblock. Högsommardag med solsken, juli 1030.

1.

På en kubbe, invid väggen sitter Vaino i tunn, vit renskinnströmma, binder på ett fisknät och sjunger.

VAINO

Vems röst hör jag ropa över fjällen och ur granmors djup? Är det riphansens skorrande skratt eller en suck ur mitt bröst? — En villgängen daros själ, som klagar på kala myrar, — ett troll som tjuter vid tjärnar i fjärran — eller mitt bultande blod, som blandar sitt sus med vindarnas? — O, vildmark, vildmark, var gömmer du min vän?

2.

UBMA

sticker fram huvudet ur skogen till höger. Sakta.

Vaino!

Ja? VAINO

Är han borta? UBMA

Ja, han jagar. VAINO

Vet du något? UBMA
kommer fram.

Icke än. VAINO

UBMA
Rask och listig måste du vara! Väl ha jämtarna lovat löna vår hjälp, men de spana nu även själva, och blir han funnen och dräpt av dem, innan vi funnit skatten, så gå vi miste om allt. — Har du prövat den trolldom, jag lärt dig?

Ja, men ännu är han sig lik. VAINO

UBMA
Snart skall hans hjärtblod sjuda av rasande älskogsbrånad!

VAINO
Han är visst redan bunden i starka trolldomsgarn. Sällan talar hans tunga, oftare hans öga; dess blick är djup, men ändock stängd — mig tycks han aldrig se. Blott i drömmen mumlar han sällsamma ord.

UBMA
I drömmen! Vad säger han då?

VAINO
Mest detta: »Tillgiv din fiende!»

UBMA
Säkert något han minnes. Men detta visar en väg. Kunde jag endast en gång lista mig osedd bakom hans rygg — lätt bleve resten då för min konst!

VAINO
Vad skulle du göra?

UBMA
Mana över hans sinnen en sömn, som tvingar hans djupaste tankar, även dem han själv ej vet, att stiga som drömsyner fram och locka hans tunga att tala. Då har jag blott att spörja.

VAINO
springer upp, spejar nedåt dalen.
Sch! Jag såg hjälmar glimma därnere/~~mellan granarna~~
Hit komma jämtar.

UBMA
Så löp som en lo genom skogen, finn Arnljot och varsko! Ännu måste han skyddas.

Vaino ut åt höger, Ubma åt vänster.

3.

Sju jämtar, högväxta, blondskäggiga gestalter, komma sakta och försiktigt upp från sluttningen i fonden. De äro beväpnade med långa spjutxor. En av dem är Sigvald Grimsson.

SIGVALD

sakta.
Här måste det vara. Så är han då äntligen funnen.

1. JÄMTEN

Månnтро han är hemma?

2. JÄMTEN

Sch! Dörren står öppen.

SIGVALD

Varsamt måste vi spana!

3. JÄMTEN

Låt oss ändock se, hur han bor.

Alla tre gå in i stugan.

1. 2. och 3. JÄMTEN

Hå, här finns byte!

SIGVALD

på tröskeln.

Vad finnen I?

1. 2. och 3. JÄMTEN

Allt vad han rånat i fem års tid från rika köpmän och resande stormän, från våra sätrar och visthus: vapen och don, vadmal och gudväv — och här ett fat vin från Söderlanden!

SIGVALD

Sen I ej till hans faders skatter — allt guld och silver han lyckades bärga, innan vi brände Gällö?

4. JÄMTEN

Det har han nog säkrare gömt.

De tre komma ut med några föremål.

1. JÄMTEN

med ett svärd i handen.

Här finna vi blott några horn och detta svärd.

Föremålen granskas.

SIGVALD

Svärdet är dyrbart.

5. JÄMTEN

Likaså hornen.

6. JÄMTEN

Hören, karlar! ~~Dagen är het, och en dryck ur de där skulle smaka.~~ Låt oss pröva hans vin!

DE ÖVRIGA

Ja, det förslaget är gott. ~~Låt oss njuta bytet i tid! Det skall muntra oss medan vi vänta.~~

Ett vinfat rullas ut på tröskeln och slås upp. Männen fylla hornen och börja dricka.

SIGVALD

Nu tömma vi, karlar, ett löfteshorn på, att ingen av oss skall njuta ro, förrän ~~han eller~~ Arnljot fått banehugg.

DE ÖVRIGA

Ja, det vare vårt löfte!

De dricka.

5. JÄMTEN

Och lustigt är att dricka det löftet här i hans eget vin.

DE ÖVRIGA

Hans eget! Vem vet, vem han rånat?

4. JÄMTEN

Om vi blott kunde vinna hans gyllene spjut! Det lär ju vara ett trolldomsvapen, smitt och härdat med hemlig konst: Så länge han bär det i handen, biter ej hugg på hans hud.

3. JÄMTEN

Ja, sköld har han aldrig setts bära.

SIGVALD

I veten vad namn han givit sitt spjut: Självråde.

DE ÖVRIGA

Ja, ja! Den storskrytaren!

SIGVALD

Det namnet säger mig en sak: den kraft, som gör honom hård, bor i hans själ. Så menar han själv — så tror ock jag. *Självotillit* heter hans spjut och hans sköld. Måste *vi* äga sämre vapen?

2. JÄMTEN

Nej! Låt oss lita som han på vår kraft och vårt mod!

DE ÖVRIGA

Ja, ja! Det dricka vi på!

Alla dricka.

1. JÄMTEN

~~Ja, jag för min del har lovat min hustru att ej komma hem, förr'n jag doppat yxan röd i hans~~

4.

Arnljot springer plötsligt fram på ett klippusprång till vänster. Alla karlarna slänga undan hornen och gripa till sina vapen. Arnljot står stödd på sitt spjut och betraktar dem lugnt. Han är klädd

i kortrock och benkläder av ljus, gråblått linne; kring midjan har han ett läderbälte, sirat av guldplåtar. Benkläderna sammanhållas vid knäna och vristerna av remmar, liknande bältet. Han bär ingen huvudbonad. Ansiktet är starkt solbrynt och prydes nu av ett kortskuret helskägg.

ARNLJOT

Gilleslystna gäster, ser jag, hedra mitt hus.

SIGVALD

i det han med lyft yxa rusar fram mot honom.

Och giva värden den hälsning, som höves.

Arnljot springer blixtsnabbt ned från stenen och möter angreppet genom att stöta sitt spjut i Sigvalds bröst och vräka honom baklänges utför branten i fonden. Karlarna rusa fram för att hugga ned Arnljot bakifrån, men han vänder sig ögonblickligt och svänger spjutet i en stor halvkrets, så att angrifarna vika undan som förlamade under intrycket av hans överlägsna snabbhet och ro.

ARNLJOT

efter ett uppehåll.

Nå, karlar, tveken I att gå ~~sex~~^{tre} mot en?

JÄMTARNA

mumla.

Han skyddas av spjutets mäktiga runor, av trolldom och sejd.

ARNLJOT

~~Den sejd, som stjal eder styrka, haven I själva kokat. I veten, att jag ville blott Jämtlands väl, I kännen eder kämpa mot egen lycka!~~

JÄMTARNA

stå orörliga i tveksam tystnad.

ARNLJOT

~~Eller är det ej sant, att I nu given gård till både Svietod och Norge?~~

JÄMTARNA
tiga fortfarande.

ARNLJOT

~~Så mån I höra det ännu en gång: jag ville lyfta min hembygd till frihet och enhet! Jag kände kraften därtill — Östmund har icke förmått det. Och I — haven valt mig till ovän.~~

JÄMTARNA
häftigt utbrytande.

Men du har dräpt våra fränder, rånat vårt gods, vår boskap!

ARNLJOT

Och vad haven I gjort? Min fädernegård är förödd, min syster och svåger innebrända.

JÄMTARNA

Tore var fredlös som du! Dock var det *din* död vi ville — fast lyckan frälste ditt liv.

ARNLJOT

Lyckan eller min kraft. Med dem vill jag framgent värja mitt liv — och hämnas våld med våld.

JÄMTARNA

Din färd kan stäckas förr än du tror. Hatet du sått i Jämtlands bygder skall vålla ditt fall till sist. Ty aldrig har levat en man mer hatad än du!

ARNLJOT

~~Ofta hedrar hat mer än kärlek. Gån därför tillbaka till bygden och mälen att än lever Arnljot från Gällö.~~

JÄMTARNA

i det de stiga nedför sluttningen och försvinna.

Ja, vi gå! Men länge lär det ej töva, förrän du ser oss igen.

Arnljot står och ser efter dem.

5.

VAINO
glider fram ur skogen.

Äro de borta? — Döda? —

ARNLJOT

Endast en — en, som jag lekt med som pilt.

VAINO

Han ville dig ont?

ARNLJOT

Han hatade mig — han som andra.

VAINO

Jag hatar dig icke.

ARNLJOT
står tiggande.

VAINO

samlar ihop dryckeshornen och bär in dem i stugan.

ARNLJOT

sätter sig på en sten och lutar huvudet i handen.

VAINO

kommer ut igen och skyndar fram till Arnljot.

~~Har du fått sår?~~

ARNLJOT

skakar nekande på huvudet.

VAINO

ser en stund på honom under tystnad.

Måste du nu söka dig nytt gömsle?

ARNLJOT

utan att se upp.

Det brådskar icke.

VAINO

sätter sig åter att binda på nätet.

ARNLJOT

liksom för sig själv, i det han tar upp sitt spjut från marken och börjar med mossa torka blodet av dess spets.

Hot och hänsord — mordbrand och dråpslag — hat och hämnd — så skall år gå efter år, så skall mitt liv förrinna.

En susning går genom skogen.

VAINO

sakta, liksom för sig själv.

Skogen vill trösta — vildmarken sjunger —

ARNLJOT

som förut.

Skogen susar blott mina tankar — fjället blånar i solglans därborta, stolt som det mål jag — icke nådde — i storm, höstregn, vintermörker är ödemarken min egen själ, som brusar, suckar och ruvar — och spörjer sig själv, utan ro: — vartill ödes min kraft? — —

VAINO

som förut.

Ubma, vår nåid, vet många ting. Han säger att darons snöhyllta släkte aldrig kan dröja i skogars dunkel — längtar till allt som lyser: sol och himmel, kornfält och sjöar, guldhår och blomblå ögon —

ARNLJOT

tiger, fortfar att feja spjutet.

6.

Göka-Tore och Äflo-Faste träda plötsligt fram ur skogen till vänster. Arnljot springer upp i tro att det är nya fiender, griper spjutet med båda händer och håller sig beredd till försvar. Bröderna stå överraskade med händerna på sina svärdfästen. Vaino upphör att binda.

GÖKA-TORE

efter en stunds väntan.

Vill du strid, främling, så stöt till!

ARNLJOT

Vad viljen I?

TORE

Komma över älven. Har du båt?

ARNLJOT

Ja — för vänner.

TORE

Ej ha vi ont i sinnet. Göka-Tore heter jag, min broder här Äflo-Faste. Vårt följ~~e~~ väntar i skogen. Till Norge går vår väg.

VAINO

börjar åter binda.

ARNLJOT

Namnen hörde jag förr — fast icke just i lovkväden.

GOKA-TORE och ÄFLO-FASTE ^{vet uoy}
skratta.

Det tro vi.

ARNLJOT

Men ^{är} ~~h~~ ären väl, ^{nt} ~~vi~~ som andra, bättre än Edert rykte.

TORE

Vad har du sport om oss?

ARNLJOT

Ä, ett och annat: våld mot värnlösa, mordbrand, kvinnorov —

ÄFLO-FASTE

avbryter vilt.

Hämnd för våra karlar, som fångades med list och blotades till Tor under svåra pinor!

ARNLJOT

ler svagt.

Ja, vekhjärtade kunna ej jämtarna kallas.

TORE

Men nu vilja vi lämna detta liv och bliva konung Olavs kämpar.

ARNLJOT ^{ies}

Här färdas dagligen folk genom fjällen i slikt ärende.

TORE

Ja. Olav är vänsäll och drager många till sig. På hans väg genom Jämtland i våras mötte vi honom, och sen vek han aldrig ur våra tankar.

ARNLJOT

Så ⁿⁱ ~~haven~~ tagit den nya tron?

TORE

I förstone tycktes det oss en skam att ej få tro, vad oss lyste. Men nu ha vi ändrat håg: hedern att tjäna Olav är större.

ARNLJOT

Är det sant, att han lovat plundring som lön?

ÄFLO-FASTE

häftigt infallande.

Du främling! När jag ser på dig rätt, vet jag ock, vem *du* är: Arnljot från Gällö — vår like — fredlös och laglös som vi.

ARNLJOT

ler.

Du gissar gott: Eder like — fredlös och laglös som I. — Men jag går icke till Olav.

TORE

Du vill icke tro på Vitekrister?

ARNLJOT

Vad jag hört och förstätt av hans lära, tycktes mig lämpat för trälar. Min lott blev ej att lyda.

TORE

Föga känna vi ännu av läran.

Ler.

Men är du så stolt, tör du väl ej vilja varda vår färjkarl?

ARNLJOT

Gärna tjänar jag gäster. Och utan en dryck mån
I ej gå från min dörr. — Vaino, bringa oss mjöd!

VAINO

reser sig hastigt och försvinner bakom stugan. De tre männen slå
sig ned på stenar.

TORE

Du lever ej ensam här?

ARNLJOT

Nej, en sameflicka håller mig sällskap. Hennes frän-
der sitta däruppe under fjället.

Visar åt Åreskutan.

FASTE

Alltså ej rövad? Kanske rent av lagligen köpt?

ARNLJOT

Nej, hon kom av sig själv och bad att få tjäna.

VAINO

kommer tillbaka med ett ämbar, hämtar ut stugan tre dryckeshorn,
som hon med en träskopa fyller ur ämbaret och utdelar till män-
nen. Återvänder därpå till nätet.

ARNLJOT

höjer sitt horn.

Till lycka, bröder, i Olavs hird!

TORE och FASTE

Tack!

Alla tre dricka.

FASTE

synar hornet.

Märkliga skatter kallar du dina, skoggångsman. Slika
horn såg jag ej förr. De äro väl byte?

ni

ARNLJOT

Nej, arvgods.

TORE

Bärgat, när jämtarna brände din gård?

ARNLJOT

Ja. Min faders guld låg i gott förvar.

VAINO

lyssnar med spänd uppmärksamhet.

FASTE

Och ligger väl än?

ARNLJOT

Ja — törhända det gagnar en dag. Hittills gav det
mig föga gamman. *gott*

FASTE

Glädjas må väl den, som äger sådant gods.

cu

ARNLJOT

Lyster det eder, så tagen hornen som gåva!

TORE och FASTE

Den gåvan är god, och vi säga dig tack. Inför ko-
ningen vilja vi rosa dig.

ARNLJOT

fattad av en plötslig ingivelse, stiger upp, tar svärdet, som Sigvald
ställt emot väggen.

Kow + 400

Bringen honom då som min hälsning — detta svärd.
Det smiddes i Södern av gotiska smeder; Neite är dess
namn. Så råda de runor, som lysa på klingan: det biter
blott med kraft, när det svingas för sann frihet.

Lämnar svärdet till Tore och sätter sig åter.

TORE

granskar svärdet.

Detta är konungaskänk. — Men du aktar ju ock dig själv som en konung.

FASTE

Ja, få har jag sett mer konungalika — fast Olav har ljusare, gladare blick, hur vasst den än ljungar i vrede.

ARNLJOT

reser sig.

Ej må jag ställas upp emot honom! — Änskönt jag gärna visste, vari hans makt består.

TORE

Följ oss och forska!

ARNLJOT

Nej. Mötte jag än Olav helst av alla, föga frågar han dock efter mig.

TORE

Han söker modiga män för sin kamp.

ARNLJOT

Jag kunde blott ~~bliva~~ hans vän.

TORE

Vänners hjälp är den bästa.

ARNLJOT

När önsken ~~l~~rodd över älven?

TORE och FASTE

Genast, om du är redo. Vår väg är lång.

ARNLJOT

Så kommen!

Alla tre ut nedför slutningen.

7.

VAINO

ensam.

O, vore var maska, jag knyter, en snara att fånga hans sinn!

O, vore vart ord, jag sjunger, en kastrem kring irrande tankar!

Men nej — förr gillras vinden av nätets glesa garn! Och förr kommer skogens skyggaste älg att lyssna till Vainos sång!

Jag binder blott för den guldröda rör, som lystet följer i vågen de blågrönskimrande sländornas lek över solblanka sel.

Jag binder för silverlaxen, som trotsig och stark plöjer sin stråt genom forsars kokande snö.

Och ingen lyssnar till Vainos sång —

Endast moarnas dova genljud svara — gastarna dansa — de döda ropa! —

O, vildmark, vildmark —

Avbryter plötsligt sången och lyssnar.

8.

Gunhild kommer från höger, bärande sin lille son insomnad på armen. Hon är mycket upphettad och har en vit duk bunden över pannan till skydd mot solskenet.

GUNHILD

böjer huvudet till hälsning.

Har du ~~en dryck källfriskt~~ vatten?

VAINO

visar tigande på ämbaret.

GUNHILD

efter en flyktig blick på innehållet.

Mjöd! Det är icke för kvinnor.

VAINO

tar ämbaret och går ut.

GUNHILD

lägger varligt ned gossen i skuggan av en sten, sätter sig bredvid honom och jagar flugorna från hans ansikte.

VAINO

kommer tillbaka med en skål av björkrot, fylld med källvatten, och bjuder Gunhild, som dricker begärligt.

GUNHILD

i det hon ger skålen tillbaka.

Tack! Säg mig nu, var jag är och var vägen västerut går över fjällen!

Då hon ser upp på Vaino för att få svar, märker hon, att dennas blick är med ett sällsamt uttryck riktat inåt skogen till vänster. Hon följer dess riktning och ilar upp med ett halvkvävt rop av bestörtning.

— Arnljot .

9.

Arnljot träder fram ur skogen, men stannar plötsligt vid åsynen av Gunhild. Båda stå orörliga, medan Vaino undrande ser från den ena till den andra.

GUNHILD

till sist.

Bo du! — här?

ARNLJOT

Sökte du mig?

GUNHILD

Jag sökte vägen, som jag mist, men icke trodde jag, att jag gått så vilse.

ARNLJOT

bjuder med blicken Vaino att avlägsna sig.

VAINO

smyger sig sakta in i stugan.

ARNLJOT

med kuvad rörelse.

Du har gått mer rätt, än du tror —

GUNHILD

ser på honom utan att förstå.

ARNLJOT

Mycket har ändrats se'n sist.

GUNHILD

Ja, även jag.

ARNLJOT

~~med en blick av smärta och vrede i ögonen~~

Vart ämnar du dig?

GUNHILD

Til Norge.

ARNLJOT

Till Olav Digre?

GUNHILD

Ja.

ARNLJOT

Alltså även dig har han dårat, konungen utan rike?

GUNHILD

Han har lovat mig skydd.

ARNLJOT

Mot vem?

GUNHILD

Mina fränder blevo mig gramse i våras, när jag böjde knä för konungens präst och avsvor åsatron. Nu vilja de taga barnet ifrån mig. Därför flyr jag — men vet icke vägen —

ARNLJOT

kastar en hastig blick på det sovande barnet, allt mer upprörd, fast han söker synas lugn.

Olav Digre drager din håg? *Olav lockar Dig*

GUNHILD

Hindra mig ej med frågor! Säg, vill du visa mig vägen?

Nej

ARNLJOT

Nej, vid min styrka, det vill jag ej! Jag är led vid att föra folk till Olav. Nu skall man stanna hos mig. Du blive den första!

GUNHILD

rycker till, men kuvar sin vaknande ängslan. Du har visst glömt, hur vi skildes sist.

ARNLJOT

slår om.

Ja, jag har glömt! Du bad mig en gång — jag kunde ej då. Nu kan jag. — Gunhild! — Svindeltung bryter en bölja av eld in över min själ! Jag känner det: ännu är du mig kär, som den kväll, i blommande midsommartider, då vår älskog, första gången fann ord — säg, Gunhild, minnes du den?

GUNHILD

gripes starkt, men kämpar tigande mot sin rörelse.

ARNLJOT

Minns du ej, hur luften stod full av dävna granskogars doft, och ångan från tunens häggar i blom, där vi följdes till stranden ned — hur vi gledo för, drömmjuka årtag ut på Storsjön i högfloedsglans — hur de breda sund lågo blanka i ljus och speglade, holmar och fjärrblå fjäll, och vakorna tsjöngo liksom i rus, när läppar möttes och löften vigde vår skälvande ungdomslyckas första, strålande kväll?

Sträcker armarna mot Gunhild.

GUNHILD

är nära att kasta sig i hans famn.

VAINO

smyger sig ut ur stugan, bakom Arnljot, och försvinner i skogen.

GUNHILD

som märkt Vaino, hejdar sig och tar ett steg tillbaka, under det hon kämpar för att återvinna sitt lugn.

ARNLJOT

~~ser~~ förut.

Gunhild! Du bad, att få dela den fredlöses liv — nu är det han som beder — *mjuk!*

GUNHILD

~~Den smälek jag led, när du drev mig bort, den gäldar du nu — vad mera? Blodskuld står mellan oss.~~

ARNLJOT

~~Har ej Olav lärt dig, att hans gud förbjuder all hämnd?~~

~~Intet vet jag därom — och söker ej hämnd. Du lider
den lott du valt — och sörjer, tycks det, för lindring.~~

~~ARNLJOT~~

~~Lindring?~~

GUNHILD

Här delar ju redan en den fredlöses liv.

ARNLJOT

Menar du Vaino, sameflickan?

GUNHILD

Ja. I hennes ögon läste jag nyss — älskogsåtrå.

ARNLJOT

Det har jag ~~inte~~ icke gjort.

GUNHILD

Varför är hon då här?

ARNLJOT

Hon fick följa sin håg — att tjäna mig.

GUNHILD

Så låt henne visa mig vägen bort!

ARNLJOT

Akta dig! Egga mig ~~ej~~ ~~my~~

GUNHILD

Du hotar?

Kort tystnad.

ARNLJOT

~~Väl~~ — så gå till din Olav, men först se'n du dröjt
— hos mig!

GUNHILD

medan hon förstulet trevar i vecken av sin mantel.
Lysande dåd övar Arnljot från Gällö, och mycket
få konungens skalder att kväda om!

ARNLJOT *utardy kommer?*

Hör upp! Intet batar ditt hån! Din skuld till mig är
ogulden än. Aldrig än fick jag famna en kvinna, som
tände både själens och blodets åtrå. Nu må det ske!

~~GUNHILD~~ *välde henne*

~~Du talar i yrsel!~~

ARNLJOT

Nej, jag vet, vad jag vill. Jag är stark, jag har väntat
länge. Akta dig, hör du! Mitt famntag kan bli för
hårt! Ty i ~~min famn skall du vila!~~

Går fram emot henne.

GUNHILD

drar blixtnabbt fram en kniv och riktar dess udd mot sin barm.

Mitt lik skall du famna!

Arnljot stannar.

Blott ett steg till, och jag stöter detta stål i mitt
hjärta!

ARNLJOT

betraktar henne länge med orörlig, vidöppen blick — först när
han hör barnet göra en rörelse i sömnen, slappnar det spända,
våldsamma i hans hållning. Dämpat.

Men gossen? — Din son? *74 fler*

GUNHILD

vilt.

Dräp honom du, om du gitter! Får han leva, skall
han hämnas fader och moder!

ARNLJOT

fäster sin blick på den sovande gossen, går bort och ställer sig att betrakta honom. Den lille vaknar. Gunhild skyndar fram och reser honom upp. Med klara undrande ögon ser han på Arnljot, som står helt försjunken i hans åsyn.

GUNHILD

i det hon tar gossen vid handen och vänder sig för att gå.
Lev väl, Arnljot!

ARNLJOT

m.j.e. rycker till, liksom uppvaknande.
Skall jag ej visa dig vägen?

GUNHILD

Hellre
~~För~~ kunde jag fråga så.
Ut åt vänster, bakgrunden.

10.

ARNLJOT

står stum och ser efter Gunhild.

VAINO

smyger sig fram ur skogen till vänster; på ett tecken av Arnljot ilar hon ut efter Gunhild.

ARNLJOT

sjunker ned på en sten. *långsamt*

Allt bittrare nederlag unnar mig ödet, hur än jag tror på min kraft. — Min kraft! Det är som smälte den bort för en nytänd eld i mitt inre. — Vad är denna heta, skärande längtan att göra ett dåd ogjort igen? — Änger? — Nu förstår jag det ordet! Tungt är att känna sig i

skuld till ett barn! — Han skall hata mig, när han blir man — så som jag skulle hatat, ~~om~~ ^{om} någon tagit min faders liv! Och likväl — blyg, fast orädd, vänlig och klar, ej svärtad än av hämndtörstens brand var den blick han sänkte i min. »Tillgiv din fiende, älska din ovän» — de dunkla, gåtfulla orden tycktes mig plötsligt få mening och ljus av glansen ur barnaögon! — Han var vacker, den lille! — Armt är mitt liv: aldrig skall jag kallas fader! —

*naken - var jag inte född, så kommer det inte
p. 107 - med p. 107 11.*

UBMA

kommer ljudlöst smygande uppför sluttningen utan att märkas av Arnljot, ställer sig bakom denne och utför över hans huvud upprepade hemlighetsfulla handrörelser.

ARNLJOT

faller i sömn, men ändrar icke ställning.

••

Det mörknar fullständigt; ett svart töcken sänker sig över scenen. Ur detta framträder långsamt i dyster skymning

Arnljots drömsyn:

Ur jorden stiga dunkla gudabeläten, stenblock och träd, på vilkas grenar hänga lik och benangel av människor och djur. Kring Arnljot står plötsligt en krets av vålnader, hans döda fränder (utom brodern Vikar). Svarta skuggor glida in och härma med åtbörder och dans ett hedniskt blot. Då höres en svag sång i fjärran, och dagern börjar ljusna till morgongryning. De dansande skuggorna, gudabilder, stenar och blotträn förvandlas till töcken och försvinna. Ljuset stegras, sången ljuder allt starkare och närmre, och över scenen tågar en skara nordmän. Främst går en högst man, vars anlete liknar Arnljots; han bär korsbaneret.

Efter honom kommer en konung, även han av hög gestalt och ljuslätt åsyn, i spetsen för den övriga skaran. Alla sjunga:

Den nya dag uppgången är
med fröjd för alla jordens land!
Snart ingen längre fången är
i tunga dvalors band.
Säll den som ljusets tecken bär
uti sitt hjärta, i sin hand,
som ljusets konung tjäna lär
och mod och mildhet ena lär
i kampens högsta bragd och brand;
en konungs like han är!

När skaran tågar ut, skrida vålnaderna efter. Arnljots moder, som går sist vänder sig om och vinkar. — Sången förtonar i fjärran.

*

Ljuset är åter full dager. Ubma står lutad över den slumrande Arnljot, färdig att i hans rygg stöta den kniv han håller lyft i högra handen.

UBMA

sakta, men inträngande.

Säg! Var gömmas din faders skatter?

ARNLJOT

orörligt, entonigt.

På Trolltjärnens botten väster under fjället sover Sunvis' guld i sänkta båten.

UBMA

Hur finna stället?

ARNLJOT

Glider din farkost fram över guldet: i norr och söder ses vardar på stranden, i öster och väster vita björkar.

UBMA

måttar en knivstöt mot Arnljots rygg.

VAINO

ilar in, hejdar Ubmas arm, väcker Arnljot med ett rop och skyn-
dar ut igen.

UBMA

gör mot Vaino en åtbörd av ursinnig vrede och flyr hastigt utför
sluttningen.

12.

like snabbt ARNLJOT

långsamt, undrande. *död, död, död*

Jag var i drömmarnas land. — Sällsam, var synen ^T
jag såg! — Gav den mig varsel? — Döda fränders skara
följde nordmännens konung. Olav Trygvesson var det
förvisst: Vikar gick främst och bar tecknet. Hans lott
syntes mig lyckosam — lycka, ljud ock ur sången de
sjöngo — om honom? — Eller, om mig? — Och min
moder vinkade: — en anings isande fläkt, kylde mitt blod.
Ja, detta är bud om min död! Mer än bud — maning.
Röster hör jag ropa ur dödsrikets dunkel, lockande
röster om frihet och fred —

Röster
Tar upp sitt spjut från marken och riktar liksom provande dess
udd mot sitt bröst. Vaino ses förstulet iakttaga honom bakom
träden till höger.

Vaino bestående
Gunhild visade mig vägen — med det skarpa stålet mot
mot sin barm. — Hennes barm! — Finge jag vila, vid
den, om jag följde efter till Olav? — Nej! Döden är
min väg! Så rista Sjalvråde, runan, som spränger mitt
ödes kvalfulla bann!

River upp bröstlinningen på sin rock för att stöta spjutet i sitt
hjärta.

13.

VAINO

skyndar in, faller på knä framför Arnljot, griper om spjutet och för det åt sidan.

ARNLJOT

ser en stund tigande och mörkt på henne.
Gå till ditt folk! Vi måste skiljas.

VAINO

Ja, vi måste skiljas — men du icke dö.

ARNLJOT

möter hennes blick och ser mot marken.

VAINO

Du måste följa henne, som nyss gick härifrån.

ARNLJOT

med vaknande undran i blicken.
Du — ber mig följa henne —?

~~kol~~ VAINO

~~Jag ser ingen annan väg — och i vildmarken ruvar din ofärd.~~

ARNLJOT

— henne, som konungen lockat.

VAINO

Nej.

Visar ett silversmycke.

När jag rott henne nyss över älven, gav hon mig detta till tack. Men starkare än silvret brann hennes blick. I den såg jag: hon har dig kär.

72

S av kuskiska

ARNLJOT

Klarsynta tro sig kvinnor städs i dylika ting. Jag har rönt annat.

VAINO

Tvivlar du på kärleken, tro då på hatet!

ARNLJOT

På hatet tror jag — men fruktar icke.

VAINO

Skogen är full av faror och skräck, mer än du anar.

ARNLJOT

Jämtarna ~~komma~~ ^{kommer} ej åter så snart, och komma ~~de~~ ^{de}

VAINO

Andra fiender åtrå ditt fall. ~~Daro, du vet det: tyst som vesslan satt jag och lyddes så mången natt på din tröskel för att trygga den fredlöses ro. Men nu skall jag vaka förgäves.~~

ARNLJOT

Vilka fiender menar du?

VAINO

En är du själv.

ARNLJOT

Jag själv?

Tiger en stund. ^e

Ja — det klingar sällsamt, men är kanske sant: jag är min egen ovän. Och de andra?

~~de~~ VAINO

ser sig skyggt omkring.

Ubma.

73

ARNLJOT

Trollmannen?

VAINO

hastigt, oroligt.

Ja. Han smög sig nyss bakom dig, sänkte dig i trolldömn och sporde se'n var du gömt dina skatter. ~~I dvalan gav du svar, han ville stöta sin kniv i din rygg, jag ilade fram, höll tillbaka hans arm och väckte dig. In i skogen försvann han — som en hungrig ulv smyger han där mellan träden och spejar. Mot hans list och makt är det hopplöst att strida.~~

ARNLJOT

Du — har frälst mitt liv —?

VAINO

Blott för ett ögonblick. Nu må du frälsa det själv!

ARNLJOT

— och trotsat trollmannens vilja?

VAINO

Jag kunde ej lida att se dig dräpas.

ARNLJOT

Och vad väntar dig nu?

VAINO

Mig? — Ubmas hämnd. Hans gnistrande öga svor mig nyss, när han flydde: den kniv, jag vänt från ditt hjärta, skall sönderstycka mitt eget.

ARNLJOT

~~Kan du ej undfly?~~

VAINO

~~Nej, jag är i hans våld. Hans arm skall nå mig, nära, fjärran, på öde fjäll, i skymmande skog. Han kan villa och vända min syn: varje stig, jag trår, skall föra till döden! Endast ett ger mig tröst: tron att jag hjälpt dig. Därför, daro — skynda härifrån!~~

ARNLJOT

Uselt vore att lämna dig nu.

VAINO

ängestfullt.

~~Nej, o nej! Du måste fly! Mina fränder ha lovat att bistå jämtarna. Ubma har hindrat det hittills. Men nu — nu vet han, var skatten är gömd, och får tvåfald lön, om du dräps.~~

ARNLJOT

Vet han, var skatten är gömd? Törs han lita på vad en sovande lallar?

VAINO

Han manade fram i en syn dina lönligaste tankar.

ARNLJOT

rycker till, reser sig långsamt, bestört.

Mina lönligaste tankar?!

VAINO

Ja, så har Ubma sagt, att hans sejd skulle verka.

ARNLJOT

sakta, sedan allt häftigare, medan en dyster eld, som av lurande vanvett, börjar brinna i hans ögon.

Mina lönligaste tankar! — Ja, det är sant: synen, sången — allt var mitt eget, välkänt och ändock nytt!

Jag ljög för mig själv i långa år och stred en dåres strid för min lögn! — Nu är det sagt! — Allt springer sönder i flisor och flarn — allt ser jag dö. Mina stoltaste tankar tvinna sig i kramp som sönderskurna ormar — mina hetaste drömmar skräna i ångest som trälar som brännas inne! — Det svartnar för ögonen — hjärtat rycks ur mitt bröst! — ~~Gräsligt är kvalet att krossas av öders störtande block — knotorna knastra — senorna slitas~~ — Var finnes hjälp för mitt vel!

Med ett dovt rop böjer han sig bakåt som i kramp, störtar till marken och blir liggande som död.

VAINO

kastar sig över honom.

Herre! Arnljot! Älskade! Dö icke! Vakna! —

Saktare.

Nej — vakna ej än! Låt den dödsdömda sameflickan vila en stund vid darons bröst! Låt den stunden av lycka bli hennes lön!

UBMA

stickar upp huvudet över backens rand, men försvinner strax igen, när han märker, att Vaino sett honom.

VAINO

springer upp.

O, milda Sarakka, mäktige Radien! Mitt hjärta stelnar av skräck!

Ilar omkring, spejande åt alla håll, återvänder därpå till Arnljot.

Herre! Vakna!

På knä, sakta.

Ubma — Ubma kan komma!

Lutar sig över Arnljot och kysser honom lidelsefullt.

76

ARNLJOT

vaknar, reser sig halvt upp, stödjande på ena armen, och blickar tigande och själsfrånvarande framför sig.

VAINO

som genast sprungit upp igen.

Herre! Fly västerut — till konungen! En konung är ju mäktig och kan skydda.

ARNLJOT

utan att höra.

— Min kraft svek min tro — Jag ~~kände icke mig själv — vet ej längre, vad jag är — vem jag är~~ — —

ej ströket
VAINO

Hos konungen blir ditt sinne ljust igen.

ARNLJOT

Hos konungen? Vad skulle jag där? — Tjäna? — Männe jag kan, vad jag aldrig prövat?

VAINO

O, det är lätt att tjäna en vän — det är lycka! — Att vaka med öga och tanke — att ösa med rastlösa händer ur hjärtats hetaste källor — att skänka sin kraft, sin tro —

ARNLJOT

Vänlös har jag levat — —

vänlös

VAINO

An konungen? Är han icke din vän? Du sände ju honom en gåva.

*Arnljot får reda på sörens innebörd
tankar i drömmers Arnljot är spöströed*

ARNLJOT

En gåva? — Ja.

Fattas av en plötslig tanke.

Men — var den — konungslig nog?

Reser sig, står en stund tyst.

Du har rätt: det sista må frestas. *Som Vikar gick till sin konung Olav, så går jag till min.*

Vänder sig lugnt och går in i stugan.

14.

VAINO

står stirrande ett ögonblick, kastar sig sedan ned över en tuva och utbrister i förtvivlad gråt.

UBMA

smyger sig fram ur skogen till vänster; med ett grepp i Vainos halskrage rycker han henne upp och höjer kniven över hennes barm.

Du listiga hynda, tänkte du lura mig? — Varför ville du frälsa hans liv? — Älskar du honom?

VAINO

förlamad av skräck, halvkvävt, viljelöst.

Ja.

UBMA

Hörde du svaret? Vet du, var skatten är gömd?

VAINO

Ja.

UBMA

Och nu har du varnat — sagt honom allt?

78

VAINO

Ja.

UBMA

Så dö!

15.

ARNLJOT

har under de sista orden trätt ut ur stugan, iklädd gyllne hjälm och guldsirad kortrock av dyrbart scharlakanstyg samt med svärd vid sidan och ränsel i handen. Ränseln kastar han genast ifrån sig, när han får syn på Ubma och Vaino, springer fram, griper Ubma om nacken, släpar honom fram till branten och stungar honom ned i djupet.

VAINO

segnar, befriad från Ubmas grepp, genast maktlöst till marken.

~~ARNLJOT~~

~~blickar efter Ubma.~~

~~Hans hemliga konst räcker nog ej att hela hans knäckta rygg!~~

⁰¹⁰¹⁰⁹
Vaino!

Kommer fram.

VAINO

sätter sig upp, förvirrad och skygg.

Var — är han?

ARNLJOT

Ubma är död.

VAINO

springer upp.

Ubma — är död?

Med plötslig glädje.

Vaino får leva! O! Vaino får leva!

79

ARNLJOT

Även jag glädes! Nu må du ^{ta} taga allt som är mitt,
guldet i Trolltjärnen, godset därinne — allt jag ej
länge kan nyttja —

VAINO

slår om till förtvivlan.

O, jag glömska! O, att Ubma fått dräpa mig! Detta
är värre än knivdöden! Arnljot går — måste gå!

Snyftar.

Bestamma! ARNLJOT

Ja — jag måste gå. Och du?

VAINO

sakta, medan hon torkar sina tårar.

Här är mitt hem — här måste jag leva och dö. Min
själ är ett med viddernas ljus och älvarnas eviga sång,
skogarnas skymning och fågelröster, mossans blomster
och källsprång. När du tänker på vildmark och ensam-
het, Arnljot, då minnes du mig.

ARNLJOT *arels. 2. 2. 2. 2.*

Ja, ~~den~~ dig vill jag minnas, du vildskogens vänliga
dis! Tag mitt tack för all din trohet! ~~Och nu!~~

Räcker fram sin hand.

~~Lev väl!~~

Vaino fattar hans hand; ett ögonblick se de in i varandras ögon,
så vänder sig Arnljot, slänger ränseln på ryggen, tar spjutet och
går ut nedför sluttningen till vänster.

VAINO

står länge och ser efter honom, skuggande med handen.

III

VID STIKLESTAD

Vid Sikestad den 29 juli 1030. Syn över Værdalen. Till vänster, förgrunden, en kulle med björkar och stenar; till höger spridda björkar. I bakgrunden ängar och skogsbackar sluttande åt vänster. Tidig förmiddagsbelysning.

1.

På kullen vilar konung Olav i gräset, omgiven av sina skalder, Gissur, Tormod och Torfinn samt hirdmän. På marken nedanför ses spridda grupper av härmän, somliga liggande, andra stående, kommande eller gående. Inför konungen stå Göka-Tore och Åflo-Faste.

OLAV

stödjande sig på armbågen.

Nåväl — då I nu skiftat håg och viljen varda kristnade står det eder fritt att strida i min här. Och slika kämpar äro min gamman; därför vill jag giva eder hedersrum i min sköldborg, närmast märket. Men först — låten visa eder bort till min biskop: han skall lära eder tron!

TORE

Tag först en hälsning från en, som aktar att aldrig bliva din man!

Räcker fram Neite, som mottages av en sven.

Arnljot från Gällö sänder dig detta svärd som gåva. Det smiddes i Södern av gotiska smeder; Neite är dess namn. Så råda de runor, som lysa på klingan: det biter ~~blott med kraft, när det svingas för sann frihet,~~

OLAV

~~i det han tager svärdet av svemen.~~

~~Mer tarvas oss män än vapen. Vi kommer han icke
själv?~~

TORE

Hans lott blev ej att lyda, sade han.

OLAV

som synat svärdet.

Gåvan är bättre än hälsningen.

TORE

Nej, gåvan är hälsningen, herre. Annat bad han oss ej
bära fram.

OLAV

Haven tack!

Vinkar åt en hirdman, som för de båda kämparna ut åt vänster.

2.

Kort tystnad, medan svärdet går runt och beundras.

OLAV

~~Arnljot från Gällö är förvisst en hugstor och ädel
man — om det är sant, som jag sport om hans liv. Och
stor skada är det, att sådan hjälte skall vara född till
ofärd och sorg. Men en ännu större, att han icke vill
strida för högre sak än sin laglöshet.~~

GISSUR

Mången såg jag redan
skaldelönarn söka,
fast vid första mötet
föga vänskap föddes.
Kanske kommer hjälten,
ger dig hjälp i kampen,
ty ditt namn, din åsyn,
äga trollmakt, konung!

OLAV

ler.

Tack, Gissur! Tröst bor på din tunga. Tröst ger mig
ock denna gåva. Ett fägnesamt förebud synes hon mig —
nästa kamp vill jag nyttja Neite.

Lägger svärdet bredvid sig.

3.

HIRDMANNEN

som följt Göka-Tore och Äflo-Faste ut, kommer tillbaka.

Till Stiklestads gård har kommit en kvinna, Gunhild
Östmundsdotter från Jämtland. Hon säger sig hava
konungens löfte om skydd mot hedna fränder.

OLAV

Icke är nu här en tryggad ort för kvinnor.

HIRDMANNEN

Läkekunnig kallar hon sig — spörjer om ej hennes
konst kunde vara till gagn.

OLAV

~~Jo väl! Så må hon stanna, tills bättre hem kan bjudas
henne.~~

~~Hirdmannen ut.~~

TORFINN

Ej blott män som hugga,
kvinnor ock som hela,
hasta nu att huggas
av din närhet, herre.
Segersällt är varslet:
efter svärdet kvinnan,
efter såren läkdom,
efter svedan lust.

OLAV

Efter sveket straffdom — för alla, som förrådde mitt
rike till Danmarks konung!

TORFINN

Dem bidar nu bittraste ånger.

OLAV

Ja, med Kristi hjälp — dem bidar min hämnd!

TORMOD

springer upp på en sten; hären strömmar till för att lyssna.

Ung och bård den bruna havsörn
breder vingarna ut och svingar
luftens åror lätt och eldigt
över havets svarta gravar.
Vida svävar han och söker
seger-rov för hjältemodet,
vågar mycket, vinner mera,
vänder så mot hemmets stränder.

Snabb till Norges snöfjäll när han,
seglar upp mot vreda klippor,
bygger redet raskt på branten,
borgen högst i hela Norge.
Landet ligger för hans fötter.
Fritt hans klara guldblick famnar
med en ljungeld höjden, djupet,
tusen fjäll och hundra fjordar.

Vem har rivit örnens rede,
skändat rummets höga grundval,
så att drotten åter hemlös
måste draga ut på haven?
Dalens ondskefulla yngel,
avundsfränt och aldrig mättat.
Stor är faran för den starke,
som de svagas list föraktar.

Dock — den ädle vänder åter,
sorgen viker ur hans sinne,
vreden växer — retad konung
utan rast till kampen hastar.
Blodig lek skall löna sveket,
som tvang Norges örn att sörja!
Hämndens nordanvind skall vina
nu kring alla Norges fjällar!

HÄREN

Blodig lek skall löna sveket
som tvang Norges örn att sörja!
Hämndens nordanvind skall vina
nu kring alla Norges fjällar!

Ja, hell konung Olav! Hell, Tormod Kolbrunarskald!

~~OLAV~~

~~som rest sig upp, tackar Tormod med handslag och gåva.~~

5.

ARNLJOT

ses plötsligt skrida fram genom de tystnande skarorna och stannar inför Olav.

Hell dig, konung! Här träder en inför dig, som minst av alla tänkt, att sådant kunde ske.

OLAV

Jag tycker mig se, vem du är — men må dock spörja.

ARNLJOT

Arnljot, från Gällö heter jag. De fränder, jag ännu har kvar, ^{fanns} bo i Jämtland och Helsingland.

OLAV

Så var du redan i mina tankar, innan jag såg dig komma. Jämtar bragte mig nyss din gåva. Den är god, jag tog den med glädje och tackar dig.

ARNLJOT

Alltför ringa syns den mig nu. En annan, större bjude jag dig: min kraft och mitt mod.

OLAV

betraktar honom.

Ja — den gåvan är större. Men — vad heter din gud?

ARNLJOT ^{olen}

Hittills har jag trott på mig själv allena, och den tron har varit mig nog. Men nu vill jag lita ^{på} dig, konung. ^{fjell}

OLAV

Då vill du väl också tro på den gud, jag dyrkar, Jesus Krist?

^{Ja, jag har trost på honom} ARNLJOT

Hört har jag endels om honom på mina vikingafärder. Dock kan jag ej säga mig känna hans art eller makt. Men icke skall detta skilja oss åt, vill du blott lära mig din tro.

OLAV

till sin omgivning.

Med denne man må jag tala i ^{skilt} ~~enrum.~~

Hirden och härmännen börja avlägsna sig.

6.

Innan alla hunnit ut kommer

~~FINN ARNESSON~~

~~Herre, våra spejare mäla, att bondehären nalkas. Stålhattar glimma re'n inom synhåll.~~

~~OLAV~~

~~Bjud mina hövitsmän hålla sig redo! Jag skall snart vara hos dem.~~

~~Finn ut, de övriga efter, lämnande Olav och Arnljot ensamma.~~

7.

OLAV

Ej hinna vi byta många ord, men sätt dig ändå, låt oss talas vid!

Båda sätta sig på stenar vid kullens fot.

Vill du alltså tro, att Jesus Krist är den gud, som skapat all världen, himmelens sol och jorden med alla

dess åbor — och att de som dö i hans namn skola sam-
las till sällhet i hans himmel?

ARNLJOT

Har han skapat allt, även de usla?

OLAV

Nej, goda ämnades alla. Men ljusfienden, morgon-
stjärnans forne jarl, han — den förste drottsvikaren,
smyger omkring och lockar de svaga till *sin* synd. Och
sveket hämnas Krist med skärseldens kval eller helve-
tets eviga pinor.

ARNLJOT

Hämnas han? Mig har man lärt, att Vitekrist för-
bjuder all hämnd.

OLAV

Vem lärde dig så?

ARNLJOT

En gammal grekisk man, som sade sig tjäna gud med
sitt ensittarliv — han sökte i öknens tystnad och armod
vägen till himmelriket. Jag sporde på spe: »Var är det
riket, som nås utan resa?» Han svarade: «Djupt i mitt
bröst, i ditt, i var människas. Men fjärran ligger det,
~~skymt av ovis ävlans skyhöga fjäll~~ — vägen finner
blott den, som följer det högsta budet: tillgiv din fiende,
älska din ovän.» ^{Detta syntes mig då som en dåres tal. 1940}
Men, när jag själv blev en ensam man i ödsliga skogar,
då ljödo den gamles sällsamma ord ofta på nytt i min
själ: de tycktes mig gömma en lönlig mening, en loc-
kande djupsint gåta —

OLAV

~~En djupsint håg har du förvisst och djärvt spörjande
tankar. Men ett må du söka förstå: Kristi hämnd är ett
straff till att bättra de svekfullas sinnen.~~

ARNLJOT

Om straffet aldrig tar slut, vad batar då bättring?

OLAV

Evig vanda är endast för dem, som ej kunna bättras.

ARNLJOT

Finnes någon så usel? — Och om han finns — är
skulden hans egen?

OLAV

ler.

Jämtlands skogar ha gjort dig till grubblare, tror jag.
Men säg mig nu: Vi lämnade du dem och kom till mig?
Ofta blev det mig sagt, att du blott ville lyda din egen
lag, aldrig en annans.

ARNLJOT

Ja, jag trodde en gång: endast så vore livet värt att
leva. Ensamheten lärde mig annat —

OLAV

Den fågelfrie trädde till lagvärnat lugn?

ARNLJOT

Nej, icke så. Fredlösheten syntes mig snart som min
lättaste börda. Tyngre blev hämnden, jag svurit hård-
sinta jämtar. Tyngst likväl den kamp, som flammade
upp i mitt eget bröst —

Tystnar och sjunker i tankar.

OLAV

~~Vilken kamp?~~

ARNLJOT

I långa år låg jag på lur mot lömska fienders list och försåt: de skaror, som bröto ur skogen fram, funno mig vaken. Men för sinners frihet visste jag ingen vakt.

*Ulla
pojken,
välkommen
som kvinna*

nya, okända tankar smögo sig upp ur mitt hjärtas djup och stullo min styrka. Den stolte, som litat blott på sig själv, säg att han icke var den han trott —

*Stannar ånyo.
Svar k
OLAV* *den stolte
gamman
Labspråk*

Så gick han till mig?

ARNLJOT

Till dig gingo ^{ofta} mina tankar, ända från unga dagar, och mest, när de tvangs att fly från ditt rike: din lott tycktes likna min egen. — Men länge hade det nog dröjt ändå, innan min fot funnit vägen, om ej — — — Konung, du har i ditt följe en ^{störst} storättad jämtländsk kvinna.

OLAV

Har jag? — Ja visst, hon som mälde mig nyss, Frösögodens dotter.

Ler.

Är det hon, som drager slik kämpe till min här? — Ja, hon är en ypperlig kvinna.

ARNLJOT

Du känner henne väl, tycks det.

OLAV

Jag var hennes gäst vid mitt tåg genom Jämtland. Vi talade ofta samman, både i allvar och gamman, och innan jag drog dädan, tog hon dopet.

ARNLJOT

Ja, konung Olav är känd som en kvinnokär man.

OLAV

med vredesblixtrande ögon.

Vad? — Låt käringar sladdra om slikt!

Lugnare.

Men jag ser nu: Gunhild är dig kär.

ARNLJOT

ser tigande mot marken.

OLAV

Men — var det ej du, som gjorde henne till änka?

ARNLJOT

Jo, och dråpet är sonat enligt lag, men — ohämnat.

~~OLAV~~

~~Vanskligt tycks det mig då att bliva din böneman. Annars ville jag löna dig så, om vi komma med seger ur striden.~~

ARNLJOT

~~Jag tackar dig konung! Men Gunhild tänker visst ännu på hämnd. — Och törhända får hon den i dag — ty jag anar min död.~~

OLAV

Så var frimodig, Arnljot, och ljus till sinnet! Falla du i dag, ^{blir} varda himmelriks lycka din lön.

ARNLJOT

~~Men även i bondehären stå ju många kristna?~~

OLAV

~~De strida ej för Kristi sak, endast för egna jordiska
tarv. Vi äro ljusets och sanningens stridsmän! Och även
vår död skall bringa sanningens seger!~~

ARNLJOT

~~Vår död — seger!~~

Ty

OLAV

~~Ja~~ Liksom Kristi ord fick makt över människosjälar,
först när han själv lidit och dött ~~i manhaman~~ för dess
sanning, så växer ännu hans välde på jorden med varje
lyktat hjälteliv. Och vart hjärta, som blöder till döds i
striden för ljuset, ökar dess glans och lyfter det högre
att lysa över all världen!

ARNLJOT

sakta liksom för sig själv.

Strida för ljuset! — Ja, det är det högsta — det
visste jag re'n i min drömsyn. Och mäktig tröst gömmes
i tanken, att dödens blodiga, bittra dryck ej tömmes för-
gäves —

det ordade Arnljot
OLAV
undrande.

Icke darrar Arnljot för döden?

ARNLJOT

Nej. Men understundom tycks det mig, som hade jag
ännu ej levat: intet har jag utfört, sonlös går jag bort,
~~ingen skall sörja, ingen sjunga —~~

Springer upp, släpper sitt spjut.

Vid den tanken skälver mitt hjärta som sargat av is-
kallt stål!

Vänder sig bort.

OLAV

går fram och lägger sin arm om hans skuldror.

Arnljot, du tunga ödens rov, du hugfulle hjälte! ~~Ditt
ve blir mitt.~~ Även mig har en aning sagt, att min död
ej är fjärran. Kanske skola vi följas åt i det sista! —
Så vill jag dessförinnan kalla dig min vän och tacka
dig för, att vi fingo mötas.

Räcker fram sin hand.

ARNLJOT

fattar handen, ser Olov i ögonen; hans mörka blick klarnar för
konungens ljusa.

Grant ser jag, du gode konung, att jag ej skall ångra
denna dag. Och önskar jag nu blott dö för dig, så att
du finge leva.

OLAV

Ditt ädelmod bringar en konungs på skam. Ej vet
jag, huru löna dig.

ARNLJOT

Du gav mig din vänskap. Det är ~~nog~~ för min tid —
sak samma, om den nu skall räknas i år eller timmar.

OLAV

Arnljot, än må vi hoppas!

Går och tar upp Neite.

Än äga vi hårda senor och vapen. Se, svärdet du gav
mig, svärdet som biter ~~blott~~ med kraft, när det svingas
för sann frihet, vill jag pröva i striden i dag —

ARNLJOT

blir åter tankfull och hans blick mörknar.

8.

FINN ARNESSON

skyndar in, avbrytande konungens tal.

Herre, bondehären rycker ~~alltjämt~~ framåt! Innan solen står högst, har striden börjat.

OLAV

Så låt blåsa till fylkings! Jag kommer och talar till hären.

Finn ut.

Och nu, Arnljot, följ mig till min biskop, att undfå det heliga dopet.

Båda ut åt vänster.

9.

Ett ögonblick tom scen, medan stridslurar börja ljuda i fjärran och långsamt komma allt närmare under de fyra följande scenerna.

GUNHILD

kommer från höger, spanande ut över dalen.

Är det möjligt! Kan folkets tal vara sant? Arnljot här? — Och redan? — Har han följt mig? — Och vad ämnar han?

Lyssnar till lurarna; bondehärens börja nu även höras i fjärran.

~~O, gudar! Härblåsten börjar alltre'n — till den strid, som skall —~~

Ser ut åt vänster.

~~Ah!~~ Där är han! Samman med Olav! — Hur hans guldhjälms glimmar — vem skulle ej tro, att han vore

konungen! — ~~Vad!~~ — De gå ned till källan — fram till biskopen — Allt folk viker undan — konungen talar — Arnljot böjer knä — lyfter av sin hjälm — sänker sitt stolta huvud! ~~Biskopen läser!~~ — — Nu glänser källans vatten över hans ~~gula~~ hår!

Ilar fram, sjunker på knä.

O, du mäktige, nye gud, tag mitt hjärtas osägliga tack! Arnljot här — kristnad — konungens kämpe!

Skyndar efter en blick åt höger hastigt upp och döljer sig bakom träden på kullen.

10.

Sigurd i Slandrom, Bård i Bräcka, Heming i Ås komma med följe från höger.

SIGURD

Vi måste finna honom, innan striden börjar! ~~Och jag hör lurarna ljuda allt närmare.~~

BÅRD

Om fjällmännen sagt sant, är han säkert hos konungen. Men var är konungen?

HEMING

Kanske där nere vid dungen. Där ser jag många ståtliga män i praktbrynjor.

SIGURD

Här ser jag ett spår av Arnljot — hans spjut.

Tar upp det från marken.

BÅRD

~~Och här kommer han själv.~~

ARNLJOT

kommer från vänster, bakgrunden, stannar plötsligt vid åsynen av hersarna och lägger handen på sitt svärd.

SIGURD

lugn
När lugn, Arnljot, jag är din vän som förr, och dessa äro ej mer dina fiender. Se här ditt spjut!

ARNLJOT

tager spjutet.

Mitt ärende var just att hämta det. Men vad är ~~redert~~?

SIGURD

Efter rastlös färd genom dag och natt — att mäla dig stora tidender. Östmund Frösögode har dött sotsdöd. Långe låg han och bidade slutet; budet om Gunhilds flykt blev hans bane. När han sporde de ord, du talat till männen vid Järpströmmen sade han blott: »Osäll var den stund, då jag yppades strid med Arnljots ätt. Nu har jag mist allt jag höll kärt och ändå är skulden ej gäldad. Ja, än mer — i min sista stund må det sägas: Arnljot har rätt — *han* är född till Jämtlands hövding.» Med dessa ord dog han. ~~Snabbt gick ryktet om dem vida kring Storsjöns stränder. Lika snabbt gingo mina bud: vi drogo till rings, och där blev din fredlöshet hävd.~~ I hela Jämtlands namn komma vi nu att bjuda dig vara vår hövding. Ty nu har din moders tanke segrat!

BÅRD och HEMING

Ja, den har vunnit även våra sinnen! Jämtland må lyda sin egen lag, icke Svitiods, icke Norges!

ARNLJOT

skenbart lugn.

För sent segrar den tanken. Den är redan död.

SIGURD

Du har svurit Olav din tro?

ARNLJOT

Ja.

SIGURD

fredlös
Vad Arnljot den ~~bitoge~~ svor, binder ej Arnljot hövdingen. *Vad du svor som fredlös binder dig icke som hövding.*

ARNLJOT

Han gav ej blott sitt ord, men sin varmaste vänskap.

SIGURD

~~Olav dömer nog bättre din sak. Icke är detta löftesbrott: Jämtland har äldre krav på din kraft.~~

ARNLJOT

285 Om Jämtlands krav har jag nya tankar. När jag lämnade ~~vister~~ i skogen och vandrade hit, steg jag upp på Årefjället att taga avsked av landet. Vida såg jag mig kring: fjällen stängde i väster, vattnen välldes åt öster — hur långt jag än blickade ut, alltjämt detsamma. Då förstod jag: detta milsvida, glimmande nät av åar, älvar och sjöar, det länkar allt landet samman till ett mellan havet och fjällen. Allt är Svitiod. Jag fann, att jag skådat för lågt på landet — och livet. Nu såg jag det helas art och lag och sade farväl till min konungadröm — och till Jämtland.

SIGURD

Må vara att jämtars bygd en gång gror samman med Svitiod — ännu är den ett land för sig själv, som kräver sin hövding. Nu då den tanken fått liv och makt, vore det illdåd att dräpa den! Därför, Arnljot, kom! Bjud Gunhild vända med dig och dela ditt hövdingasäte. Innan sommaren gått, skall vårt hell skalla från Frösö-vall över blomgula backar och glitterblå sund, när vi dricka för Jämtlands lycka och din, för många fred-sälla solskensår över Storsjöns ståtliga bygd!

ARNLJOT
springer fram.

~~Alltjämt mer kvävande vända — alltjämt mer kväljande val!~~ — Mitt vida, solfagra land!

Lugnare.

Nej! Detta är provet — det första — det största!

Till hersarna.

Vänden åter — väljen en annan! Mitt ord är givet.

SIGURD

Så vill jag själv träda inför konungen.

ARNLJOT

Fåfängt! Hellre dör jag för honom än lever för jämtarna!

HEMING

Är du oss gramse ännu? Är detta din sista hämnd?

ARNLJOT

Hämnd? Nej. Men I veten ej, att jag nyss tagit dopet.

men ut och utse

SIGURD

Törhända bliver det då din lott att kristna Jämtland — ty det anar mig, att den nya tron skall segra även hos oss.

ARNLJOT

plötsligt beslutsam.

Så biden här på mitt svar, tills striden har stått!

SIGURD

~~Varför bida?~~

ARNLJOT

I denna sak må lyckan döma — eller den nye guden.

SIGURD

Jag förstår: om *du* kommer oskadd ur kampen, men konungen —

ARNLJOT

starkt.

Jag går nu att kämpa för *honom* — och hans liv är mig kärt! Hören min ed:

Aldrig än svängde
Arnljot sitt svärd
med större mandöm
än vid Stiklestad!

Går ut samma väg han kommit.

SIGURD

ser efter honom.

Krympt har icke hans själ under vildmarkslivet! —
Dock, nu må vi väl bida, som han bad oss.

Alla ut åt höger.

GUNHILD

kommer fram, ser sig spejande omkring, skyndar därpå hastigt tillbaka till sitt gömställe bakom träden.

KONUNG OLAV

följd av Arnljot, skalderna, märkesbäraren, biskopen, Göka-Tore, Åflo-Faste och en stor skara hird- och härmän, kommer från vänster.

Och nu, mina män, hören vårt härröp: Fram, fram, fram, kristmän, korsmän, konungsmän! Så må vi känna varandra i striden.

Ut åt höger.

DE ÖVRIGA

medan de följa efter konungen.

Fram, fram, fram, kristmän, korsmän, konungsmän!

Härropet höres fortsätta allt längre och längre bort; under de följande scenerna ljuder det oupphörligt på nytt, än nära, än fjärran blandande sig med stridslurarnas toner.

GUNHILD

åter fram.

O, skräckfulla vävnad av ångest och hopp, av döds-tungt hot och strålande löften! Om Arnljot får leva och Olav faller — Nej, nej, Olav må leva! — — Och dock — vilken dårande fager dröm: att sitta vid Arnljots sida i barndomshemmet — på ättens gård! — ~~Min fader är död — dråpligt skall hans gravsättas — Arnljot skall ärva hans makt~~ — Och sedan — efter all ofrid, ånger och sorg sällaste sommardagar! — Det är troll-

dom i tanken, den dövar mitt sinn som ett rus! — Ont jag önskar, synd jag säger, men — *Olav*, icke Arnljot må dö! —

Skyndar ut åt höger.

~~Bondehären strömmar in från vänster, anförd av Tore Hund.~~

ROP I MÄNGDEN

Se! Där stå de redan fylkade och redo.

TORE HUND

Så låtom oss stanna här! Hören I, bönder: de sjunga sitt härröp! Även vi må välja ett ord, att känna de våra från dem. Så lyde vår lösen: Fram, fram, bondemän!

HÄREN

Ja! Fram, fram, bondemän!

Härropet går vidare, till de delar av hären, som befinna sig utanför scenen. Under tiden följande ordskifte mellan männen i förgrunden.

EN MAN

Nu skall han få gälda skeppet, han tog ifrån mig i Nidaros.

EN ANNAN

Och nu skall min fader vara hämnad!

EN TREDJE

Och *min* broder!

EN FJARDE

Och *min* son!

TORE HUND

Hela Norge skall nu taga hämnd för alla de illdåd han övat!

EN MAN

~~Ja, han brände min gård!~~

MÅNGA

om varandra.

Också min! Också min!

TORE HUND

Och nu kommer han med följe av rånare och stigmän,
att börja på nytt!

MÅNGA

Det skall aldrig ske! Nidingars usle herre nu må nås
av vårt hat!

TORE HUND

ropar.

Hållen Eder redo! Kungsmännen komma! Nu må vi
möta dem hårt!

Skaran ordnar sig skyndsamt längs vänstra scensidan.

15.

Kungshärens rop växer plötsligt i styrka och närmar sig. Tore Hund ger tecken med sitt svärd, bönderna uppstamma sitt härskri och storma över scenen. De mötas av kungshärens längs högra scensidan. Starkt vapengny och vilda rop fylla luften. Bönderna vika, striden flyttar sig över till vänstra sidan och vidare ut. Längst fram i förgrunden kämpar konungen, omgiven av sköldborgen, i vilken Arnljot går främst under märket; efter honom Göka-Tore, Aflo-Faste och skalderna. Sköldborgen råkar i någon oordning. Två bönder rusa fram och anfälla konungen. Arnljot, som oemotståndligt huggit sig fram genom fienderna, har kommit långt före. Han vänder sig om, upptäcker konungens fara, skyndar till och sårar båda angrifarna till döds med sitt spjut och sitt svärd. I detsamma träffas han av en pil i bröstet och släpper spjutet för att gripa åt hjärtat.

OLAV

~~nu åter skyddad av sin vakt vänder sig ivrig och hänförd till Arnljot.~~

Du böjar ståtligt, Arnljot! — Vad? Är du sårad?

ARNLJOT

Ja. Detta var visst både början och slut. En pil fann vägen till mitt hjärta — liksom du, konung.

OLAV

Arnljot, vän! Skynda till Gunhild! Hon kan läka.

Fienderna tränga åter på.

Hav tack, du tappre! Jag skall icke glömma! Väl mött efter kampen!

Stormar med hela den övriga hären ut åt vänster; striden rasar från detta ögonblick utanför scenen under härrop, lurstötar och gny, än närmare än mera avlägset, medan sårade gång efter annan vackla över scenen åt höger och folk från Stiklestads gård kommer med bårar och hämtar en del av de fallna.

16.

ARNLJOT

gör ett försök att följa efter, men förmår ej.

Ja, detta är döden! Jag visste det: den dag jag ej längre tror på mig själv, är min saga slut.

Sjunker ned vid en sten.

Har jag nu blott frälst hans liv, är jag nöjd. — Till Gunhild bad han mig gå — —? Vägen till henne var tung i min hälsas tid — ej blev den lättare nu — för den dödsckjutne.

Lutar huvudet mot stenen, ligger med slutna ögon och kämpar för att andas.

GUNHILD

~~sakta in från höger; när hon ser Arnljot skyndar hon fram.~~~~Så bedrog jag mig ej. Jag såg honom falla!~~

ARNLJOT

öppnar ögonen, småler.

Nu är Gudfast Grimsson hämnad.

GUNHILD

Arnljot! ~~Skona!~~ Inga ~~kvallfullt sargande~~ ord! Icke hämnd!

ARNLJOT

Nej, icke hämnd! — »Tillgiv din fiende, älska din ovän.» — Ja — de orden äro en döendes — kunna blott fattas i dödens stund. Så länge livsgnistan lyser, stå de mörka — som en röst i natten — från osedd mun — på okänt mål — — Nu börja de skimra! Ännu ser jag ej allt —

fördes först; dödens stund
Reser sig halvt upp.

— men ett förstår jag; kämpa blott för det högsta, för ljuset!

yuset
Sjunker tillbaka.

— Gunhild, hav tack, att du kom i min sista stund!

GUNHILD

andlöst.

Låt mig se dina sår.

ARNLJOT

visar åt bröstet.

GUNHILD

undersöker såret.

Ja, pilens udd sitter kvar. När den drages ut —

Tystnar.

ARNLJOT

— dör jag.

GUNHILD

Arnljot, hav misskund! ~~Lämna mig ej att förtäras av ånger i livslångt elände!~~ Säg att du glömt mitt svek!

ARNLJOT

Sade jag ej så i skogen?

GUNHILD

Säg det ännu en gång! ~~O, jag har sonat! Från den stund du stod för min syn som jämtarnas hövding, har ångern sönderslitit min själ som med glödande järn. Fredlös blev jag som du: jag mindes min ungdomslycka. Min kärlek valde den ädlaste, och jag — förrådde min kärlek. Men den dog icke. Den lever, lever! Arnljot, glöm!~~

ARNLJOT

~~Du snärjdes av ödets gåtfulla garn och lyddes till onda tungor. — Dock, det flydda har mist sin makt! — Över dödens svartblåa hav, i vars djup jag svindlande sjunker, brinner vår kärleks guldssol — fager som aldrig förr!~~

GUNHILD

~~Smärtan vill kväva!~~ — Nyss steg som en soldags gryning ett hopp ur min grämelses natt: till Jämtland skulle vi två —

stärpt i yuset
Överväldigas av sin förtvivlan.

ARNLJOT

Du mötte Sigurd!

GUNHILD

Han sade mig allt.

ARNLJOT

sakta.

Min drottning!

Söker hennes hand.

GUNHILD

griper hans hand och pressar den mot sitt bröst.

O, att mitt hjärta ville brista!

ARNLJOT

Du har ju en son. Vad bär han för namn?

GUNHILD

Östmund efter min fader — ~~min fader, som nu är död~~

ARNLJOT

Så lev, Gunhild, och fostra din gosse, som vore han min! Östmund skall strida som jag — nej, bättre än jag — för ljuset, ~~för Jämtlands lycka~~

GUNHILD

Ja, heligt lovar jag: ärver Östmund sin morfaders makt, skall han kristna sin hembygd — i minnet av dig och din tro.

ARNLJOT

Du menar min nya tro — på Vitekrists

konstaterande

GUNHILD

Ja, men ock tron på dig själv.

ARNLJOT

Den skall nu vara död — biskopen kallade den ond.

GUNHILD

Nej! Väl lät den dig lida mycket ve, men — stark och fri gjorde den dig. Hur kan den vara ond?

ARNLJOT

reser sig på knä.

Den är icke ond! Ditt tvivlande ord gör mig viss och öppnar bländljusa syner — fast döden skymmer min blick — tankarna hissna — ~~tungan stammar~~

Stirrar framför sig med vidöppen blick.

GUNHILD

O, Gud! Är det dödens yrsel, som börjar? Ditt öga lyser som av himmelriks klarhet!

ARNLJOT

Himmelrik? ~~Hur sade den gamle?~~ — Himmelriket är i dig själv — — Gunhild, nu ser jag, nu vet jag: —

Stiger upp.

är
Tron på Krist och tron på min kraft äro ett!

Sjunker åter på knä, stöder sig mot stenen.

RÖSTER

på avstånd, utanför scenen.

Konungen har stupat! Ve oss! Konung Olav är död!

KUNGSMÄN

störta över scenen från vänster till höger.

Ve! Konung Olav är fallen!

Ila ut. Man hör ropen fortsätta långt borta.

*Himmelriket är
Den är icke ond*

han stopat

ARNLJOT

~~Olav är död~~

sakta.

Olav är fallen! — Så svek då mitt svärd! Som Själv-
 råde svek! Mina vapen miste sin kraft i den stund jag
 ej längre trodde på min kraft. — ~~Är ej detta dödens~~
~~vittnesbörd för min tro? — »Även vår död skall bringa~~
~~sanningen seger» — Ja! Är Krist himmelriks konung,~~
 då har han bott i mitt bröst, långt innan jag kände hans
 namn — som en del av mig själv — den högsta — den
 bästa — min kraft! Och jag trodde på kraften — ej på
~~dess tomma, flyktiga namn!~~ — Ett ögonblick ledde mig
 tvivlet — jag vek från min väg. Det kostar mig livet
 ➔ men döden ger segerstolt visshet! — Min väg, var den
 rätta, — för mig — ~~fast jag drog med tråtungt jord-~~
~~bunden blick genom skuggmörka dalar — styrde ej nog~~
~~högt för att se. — Men nu — Gunhild!~~ — Min tro har
 ej ändrat sin art, ej svikit sig själv!

Reser sig långsamt.

Den steg blott ur dystra, dunkla skogar, — upp på
 solglänsta fjäll!

RÖSTER

i fjärran.

Ve! Konung Olav är död!

ARNLJOT

Ja! Olav är död och kallar sin vän. — Jag kommer,
 min konung!

Rycker ut pilspetsen ur sitt bröst, segnar ned på knä, mottagen av
 Gunhild.

~~Gunhild!~~ — Farväl!

Kysser henne, låter ett ögonblick huvudet sjunka mot hennes
 skuldra, men höjer det genast åter med ett förklarad uttryck.

Yoset? en tunn - fränvande

Gunhild, känner du ej — hur vi lyftas — sväva —
 österut, bort över skogar och moln genom gyllene rym-
 der! — Nu nå vi Årefjällets topp — hela Jämtland
 blånar inunder oss — Storsjön, glittrar i fjärran! — Och
 Oviksfjällen, och alla fjäll, stå snöskimrande blå —
 som jättar i brynjor av silver och stål, på vakt om vår
 fagra hembygd! — Gunhild — hälsa — Jämtland!

i Angsam

Dör.

Öret.

dödens rum.

GUNHILD

Eticus ögonen -
Schwiders öst - seket.

lägger honom sakta ned mot stenen, sluter hans ögon, kysser hans
 panna, reser sig, går åt höger och vinkar med sin slöja.

18.

Sigurd, Bård och Heming med följe komma från höger. Vid åsy-
 nen av den fallne stanna de bestörta, tigande.

SIGURD

sakta.

Är han död?

GUNHILD

böjer jakande på huvudet.

SIGURD

Så ha vi fått hans svar och kunna vända tillbaka!
 Nu vägrar han ej att följa oss.

— Till följet.

~~Gån, bringen oss en av de bärar, som tillretts för~~
~~sårade kungsmän!~~

~~Några av männen ut till höger. Stridsgnyet höres åter närma sig.~~
~~Alla stå försjunkna i anblicken av den döde.~~

SIGURD

Med honom dog min ljusaste dröm. Öde blir livet
för dem som följa, när de som föra gå bort — ödsligast
dock, när hövdingatanken, stridens strålande märke,
sjunker i graven med dem.

KUNGSHÄREN

— på avstånd.

Fram, fram, fram, krigsmän, korsmän, konungsmän!
Männen av följet komma tillbaka med en bår.

SIGURD

Lyften honom på båren! Men varligt, värdsamt —
han är Eder hövding! — Och nu: bärom honom hem —
till det land, den jord han höll kärast! **JÄMTLAND!**

Männen ha lagt Arnljot på båren och hans vapen bredvid honom,
lyfta nu båren upp på sina skuldror och stå redo att gå.

SIGURD

drar sitt svärd och ställer sig i spetsen för tåget.

Fager syns mig sagan,
fast i sorg hon ändas!
Skönare sång ej på jorden
sjungs än om hjältedöden.
Väjen i vördnad, färdmän,
undan på hyllningsvägen,
hälsan med heta tårar!
Här kommer Jämtlands hövding!

Tåget sätter sig i rörelse. Efter båren gå de två andra hersarna.
Gunhild slår i stum sorg slöjan för sitt ansikte och följer dem.

*

SLUT

Jag älskar dig präst - namn
att följ, konsideration
varst vännen, menig SV Rader

Olev var idel när Arnljot
var bårn han blev lands-
förvård, i andra akt -
Aflet Gåbet lands tanken.

tron på sig själva väcker
ink.

kämp för yaset - 7r, det
är det koga te.

Arnjot ljus till sjuvet
i Gorgan, tror man sen
fi maktens, men slit
mörkare, mörkare
men slit Arnjotens yaset
hög sjuvet under var
där.